

KUSTBON

NR 1
MARS
1996
ÅRGÅNG
53

FÖRBINDESELÄNK FÖR ESTLANDS SVENSKAR

Här dansar Gun Pella och Hjalmar Enggrön samt Adele och Bror Svedberg.

FÖRBINDELSLÄNK FÖR ESTLANDS SVENSKAR

Utgiven av Kulturföreningen
SVENSKA ODLINGENS VÄNNER

Ansvarig utgivare: Sven Salin
Redaktör: Agneta Klitter

Kustbons redaktion och SOV:s expedition:
Vikingagatan 25, 1/2 tr ned, 113 42 Stockholm
Öppettider: måndag - torsdag 9.00 - 14.00 (stängt i juli)
Tel: 08-32 48 78. Fax: 08-33 05 42

1996 utkommer Kustbon med 4 nummer.
Prenumerationspris: 260 kr helår
Kustbons och SOV:s postgiro 35 13 11 - 6

Annonspriser:

1/1-sida (170 x 260 mm) 1.500,-, 1/2-sida (170 x 128) mm 800,-,
2 sp x 128 (112 x 128 mm) 580,-, 1 sp x 128 (54 x 128 mm) 350,-
2 sp x 84 (112 x 84 mm) 500,-, 1 sp x 84 (54 x 84 mm) 300,-,
dödsannonser 250,-, bilaga 1.000,-/st.

Produktion: Nordreklam · Lindbloms · Realtryck

INNEHÅLL

2. Ledare av *Jörgen Hedman*
3. Erik Schmidt 1996 års kulturstipendiat
av *Elmar Nyman*
4. Från Neve till Packerort av *Göran Hoppe*
7. Maria Christina - ett votivskepp
av *Margit Rosen Norlin*
8. Kanonerna på Nargö - del III
av *Erik Schmidt*
11. Vad händer i Gamla Hamnen?
av *Göran Hoppe*
14. Familjefesten av *Helene Ahlberg*
15. Årsberättelse 1995
19. Svenskbysidan Redaktör *Jörgen Hedman*
20. Vallandet i Estlands svenskbygder
av *Axel Ahlberg*
22. Esto 96 av *Hugo Mickelin*
23. Birkas herrgård färdigrenoverad för
Nuckö gymnasium av *Ivar Rüütli*
24. Notiser samt Svenskby-klipp
25. Om insamlingen för svenska kyrkan
i Tallinn av *Thomas Lorentz*
26. Var man bor i Reval, Hapsal och Rickul/
Nuckö av *Ivar Boman*
27. Saxat ur Lääne Elu av *Harald Derblom*
29. Familjenytt
30. Bemärkelsedagar

Omslagbild: Rågö danslag underhåller publiken
på 1995 års Familjefest. Foto *Helene Ahlberg*.

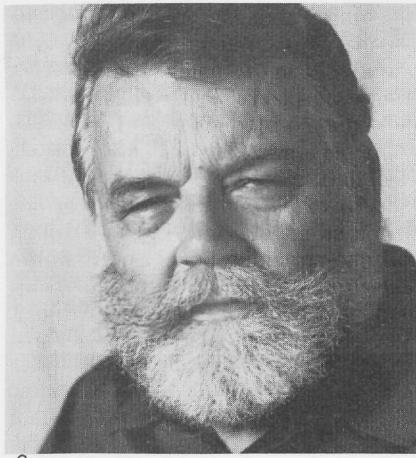
Vårt hav - vårt liv

av *Jörgen Hedman*

Sedan urminnes tid har det bara funnits där - Havet; vårt hav, vårt innanhav - den samling bräckt vatten som ur olika synvinklar bär olika namn, som till exempel - Östersjön eller Västerhavet. Det hav där förfäderna fann sin utkomst och näring och där fiske och sjöfart var själva förutsättningen för ett dragligt liv. Det hav som ena stunden kan vara en bro och i andra stunden ett effektivt stopp. En sommarmorgon kluckar detta havs vågor vänligt mot strandens klippor eller stenar och skapar våra sommarminnen och lika fullt - en höstnatt sprider dess rytande krafter skräck bland dem som befinner sig ute på det och inte minst också bland dem som oroligt väntar hemma på anhörigas återkomst. Alla har vi samma minnen förknippade med denna sida hos havet - vi skall aldrig glömma Estonianatten! Samma hav, men alltid med olika ansikten som likt romarguden Janus ansikten kunde vändas fram allteftersom tiden växlade.

Östersjön var alltid själva förutsättningen för estlandssvenskarnas existens. Speciellt för öborna bland dem var fisket och jakten på säl och sjöfågel den kanske allra viktigaste beståndsdelen i deras försörjning. De hade kommit till Estland över havet under tidig medeltid och de levde av havet sedan dess. Lotsning av handels- och örlogsfartyg och assistans vid skeppsbrott hörde till estlandssvenskarnas skyldigheter. Viktor Aman skriver i inledningen till sin artikel Svenskarna i Estland (i boken Svenskbyborna 60 år i Sverige): "Längs Estlands kuster, i spridda samhällen vid finska viken och Östersjön bodde svenskar. Endast i undantagsfall bodde de så långt inåt land, att de från sina marker inte kunde se havet eller höra dess brus, ingen av deras byar låg mer än en halvmil från närmaste strand."

Man måste alltid betona att estlandssvenskarna under långa perioder levde mitt i händelsernas centrum. Längs vattenvägarna vid deras kust gick Hansaförbundets viktigaste transporter med varor som lin, hampa, vax och säd från utskippningshamnarna Reval, Riga, Narva, Pernau, Hapsal, mfl. Under det svenska väldet (1561-1710) var de estlandssvenska bosättningsorterna (Dagö, Ormsö, Nuckö, Rågöarna, Runö och övriga) mycket mera centralt belägna än någonsin de norrländska utmärkena eller de småländska skogarna. Estlandssvenska skeppare och sjömän arbetade på kronans fartyg eller på privata storföretagares, som främsta exempel kan nämnas familjen De la Gardie, fartyg. Vilket inflytande på kultur och levnadsförhållande dessa sjöfarare, med sina besök i Östersjöns storstäder, hade kan nog inte uppskattas ordentligt. Senare under rysk överhöghet begränsades rörelsefriheten, men helt så isolerade som man frestas att tro blev inte den estlandssvenska befolkningen. Det förekom ständigt att bondsöner och bonddöttrar flyttade till städer som Reval och S:t Petersburg för att tjäna sitt livsuppehälle. Från och med rekrytutskrivningarnas tid, 1795, kom också flykten över Östersjön till den finländska kusten (till det att Finland blev ryskt 1809), till Gotland och till Roslagen och Stockholmsområdet att bli markant. Många av dessa flyktingar höll en viss kontakt med sina anhöriga, vilket exempelvis triangelkontakten brevlades mellan Skanssens skapare Artur Hazelius i Sverige, estlandssvenskarnas krönikör Carl Russwurm i Estland och de olika sockenprästerna visar. Det kan dock inte förnekas att f a 1800-talet

Erik Schmidt 1996 års kulturstipendiat

Årets estlandssvenska kulturstipendium tilldelas Erik Schmidt "för hans mångsidiga undersökningar och författarskap rörande Nargö och dess befolkning ävensom för hans internationellt uppmärksammade konstnärliga produktion bl a med motiv som han hämtat från Estlands svenskbygder, något som bidragit till att öka kännedomen om den estlandssvenska folkgruppen, inte minst i det nuvarande Estland".

Erik Schmidt är född 1925 på Nargö som son till sjökaptan August Schmidt och hans maka Johanna. Han gick i Svenska gymnasiet i Hapsal och hann trots sin ungdom även vikariera som lärare på hemön. Till Sverige anlände han i oktober 1943 tillsammans med sina föräldrar i familjens egen motorbåt. Här utbildade han sig till radiotelegrafist och kom under några år att segla på de sju världshaven, resor som han skildrat bl a i Kustbon.

Det stod emellertid tidigt klart för honom att det var konstnär han ville bli. Han påbörjade sin konstnärliga utbildning i New York och fortsatte sedan i den berömda École Nationale Supérieure des Beaux Arts i Paris (1950-53).

Efter avslutade studier vistades Erik Schmidt bl a i Spanien och Sydafrika och även i Stockholm, där han förvärvade ett eget galleri. 1957 flyttade han till Mallorca, som han blivit trogen till denna dag.

På Mallorca har Erik Schmidt under ett antal år haft sin huvudsakliga syssel-

sättning inom turistbranschen med måleriet som bisyssla. Fr o m början av 1980-talet har emellertid måleriet blivit en heltidssysselsättning för honom. Han är en mycket skicklig porträttmålare, ävensom marinmålare och har visat ett stort intresse för motiv som kan karakteriseras som "etnografiska". Till den senare kategorin hör bl a ett antal motiv från Estlands svenskbygder. För oss estlandssvenskar är nog hans tavla "Flykten", ägd av SOV och upphängd i föreningens lokaler i Stockholm, den mest uppskattade. För en allmän och utländsk publik är dock hans monumental målning "Jesus talar till fiskarna på Galileiska havet" den mest kända. Den hänger som altartavla i den svenska sjömanskyrkan i Palma på Mallorca.

Som konstnär har Erik Schmidt gått tvärtemot alla moderna konststrukturer. Sina förebilder har han funnit hos de gamla mästarna från måleriets guldålder under 1400-1700-talen. Själv har han velat karakterisera sitt måleri på följande sätt: "Jag har lagt stor vikt på det rena hantverksmässiga bildskapandet, på samma sätt som man kan värdesätta skickligheten hos en båtbyggare, en möbelsnickare eller en silversmed." Måleriet vill han se mer som ett "återgivande" än ett fritt "skapande".

Erik Schmidt är också en trägen skribent och forskare. För Kustbons läsare är han välkänd genom sitt mångåriga medarbetarskap i tidskriften. Genom hans skildringar från Nargö har denna del av Estlands svenskbygd kommit oss närmare och fått en berättigad genomlysning.

1993 utkom i det nya, fria Estland Erik Schmidts omfattande skildring av livet på Nargö så som det upplevdes av hans egna förfäder och dem närmstående. Titeln är "Tormised teekonnad" (Stormiga färdevägar). Boken blev mycket uppskattad och en ny upplaga är under utgivning. Under utgivning är också en fortsättning på "Tormised teekonnad"

som handlar om Erik Schmidts egna upplevelser i världens olika hörn. (Bokens estniska titel: "Pagana eestlane!" eller "Jävla estländare!").

Den flitige skribenten och forskaren Erik Schmidt kan emellertid glädjas åt att ytterligare alster från hans skrivkammare lämnar tryckpressarna 1996. Han har skrivit en biografi om sin berömda farbror Bernhard Schmidt - uppfinnaren av Schmidt-teleskopet - och bl a kunnat basera boken på hittills hemlighållna dokument. Tidigare har ingen komplett biografi utgetts som gett en rättvis bild av denne alltför sent erkände store nargöson. Biografi om Bernhard Schmidt har fått titeln "Optical illusions" och ges ut på engelska av Estniska Vetenskapsakademien. (Biografin kommer att publiceras även på estniska och spanska.)

Nyligen utkom också Erik Schmidts studier om nargösvenskarnas genealogi i bokform, också den på estniska och med Estniska Vetenskapsakademien som förläggare. Studien omfattar en omsorgsfull och med möda hopkommen kartläggning av alla genuina nargöfamiljer som bott på ön under de senaste 200 åren, dvs alltsedan de första nybyggarna slog sig ned efter den stora ofreden. (Estniska titeln: "Naissaare Põlised perekonnad.")

Det bör även framhållas att Erik Schmidt är en utmärkt föredragshållare som såväl i Sverige som i Estland och i Spanien presenterat den estlandssvenska befolkningens historia och härigenom spritt kunskap om vår folkstam.

På de samarbetande organisationernas vägnar (SOV, Riksföreningen Sverigekontakts Estlandsutskott och Hans och Lydia Pöhls minnesfond) framför jag våra hjärtliga lyckönskningar till den erhållna utmärkelsen och ser det samtidigt som en kär plikt att tacka Erik Schmidt för hans värdefulla insatser som författare och konstnär.

Elmar Nyman

innebar en period av ökad isolering för estlandssvenskarna.

Så kom den stora vattendelaren i estlandssvenskarnas historia, det Andra Världskriget. Epokerna hade alltid delats in efter de stora händelserna i historien; det Livländska krigets tid, den svenska tiden, pestens tid, rekrytutskrivningarnas tid, processernas och uppsägningarnas tid, det preussiska krigets tid, Krimkriget, turkiska krigets tid, Första Världskrigets tid med utrymningen av Nargö o s v. Aldrig hade dock en epok avslutats som 1944: med så gott som en hel befolkningsgrupps totala försvinnande. Vart? Svaret är enkelt: Över havet förstås. För hur länge? Svaret på den frågan är mer

komlicerat. Förhoppningsvis innebär detta att svaret inte är för alltid. Under perioden 1945-1980 kunde den som bodde i Sverige känna prov på ett konstigt fenomen. Den medeltida föreställningsvärlden hade återkommit. På samma sätt som den medeltida sjöfararen var övertygad om att jorden var platt och att det väster om Europa fanns ett stup där vattnet således forsade ut, så fanns det nu en föreställning om att Östersjön innebar en verklig gräns mellan en verklig värld, som sträckte sig en bit öster om Gotland och mycket kort sträcka söderut från Finland, och en skugglik mardrömsvärld som kanske fanns någonstans där bortom järnridån. Den som hade sina rötter i denna skuggvärld där-

borta försökte ofta förtränga detta. Många kapade av sina rottrådar helt nu, det fanns ju ingenting att visa upp för barn och barnbarn och inte kunde man hoppas att det skulle komma en tid när läget förändrades.

Nu har den nya tiden kommit. Nu ska den mörka mellanperioden beskrivas och nu ska riktlinjerna för framtiden dras upp. Vilken roll, käre läsare, ska du inta här? Vad blir din uppgift nu när Östersjön har blivit ett kontaktskapande innanhav igen? Vad kan du göra för dina förfäders hembygd och vad kan du göra för att kommande generationer inte ska bli ett rotlöst släkte? Mycket har gjorts, men mycket återstår också än. Du känner väl igen en utmaning när du ser den?

Denna gång skall vi behandla estlandssvenska områden i västra Harrien, områden som till delar hade estniserats efter medeltiden och där det då genast blir svårare med de dialektala benämningarna som glömts bort. I en del fall vet vi inte alls vad byarna hetat. Det område som jag skall behandla är det mellan Rickulls östgräns och till och med S:t Mats socken.

Liksom den första kartartikeln avser denna att ha ett pedagogiskt budskap - de som kommer från bygderna i kartan känner naturligtvis väl till namnen medan läsare från andra trakter ges möjlighet att fördjupa sig i denna del av den estlandssvenska kartan. Jag ger mig inte in på några dateringar av orter eller ortnamns-tolkningar utan överlämnar sådant med varm hand till experter på detta. En mer avancerad karta i färg över dessa trakter och med mycket fler namn inlagda kommer förmodligen att bli tillgänglig våren 1997 från SOV och Stiftelsen Aibolands Museum.

Göran Hoppe

Den estlandssvenska kartan 2.

Från Neve till Packerort

Anledningen till att kustbygden från Neve och fram till och med Packer-alvön inklusive S:t Mats eller Mattias församling kom att få en svagare svensk ställning än t.ex. Ormsö eller Rickull har troligen att göra med att den svenska befolkningen här inte kunde hävda sina privilegier gentemot godsägarna och därigenom efterhand kom att likställas med estniska bönder.

De svenska bosättningarna på Packerhalvön och i fastlandsdelen av S:t Mats försvann redan före 1800-talet men här fanns tidigare stora svenska byar. Av Paul Johansens stora arbete om svenskbygden i äldre tid förefaller det som om svenskbygden i S:t Mats löstes upp under det tidiga 1700-talet. Detta kan ha berott på svält- och nödår under 1690-talet, på pesten 1710, på utskrivningar till kriget förutom på de ovannämnda förlorade privilegierna under den ryska tiden på 1700-talet. Man vet att pesten 1710 skördade bortåt 73 % av invånarna i S:t Mats och Kors församlingar - tal som var betydligt högre än på Nuckö.

Detta, tillsammans med de andra olyckorna gör det kanske inte så konstigt att de svenska byarna upplöstes. I de flesta fall fanns dock byarna kvar som rent estniska sådana ännu under 1930-talet. Med den kraftiga militarisering som skedde i just dessa bygder (flygbasen i Ämari, flottbasen i Baltisk, flera robotbaser på Packerhalvön och den jättelika anläggningen för atomubåts-träning mitt på halvön har det naturligtvis sedan dess skett stora förändringar. Dessa förändringar känner vi ju väl från alla andra gamla svenskbygder, möjligen var militariseringen här den mest extrema i hela nordvästestland.

Liksom i andra svenskbygder som försvunnit är det där mycket svårt att idag rekonstruera vad byar och gårdar kan ha hetat på svenska (i första hand naturligtvis på dialekt). I bynamns-tabellen nedan anges endast namnen i den högsvenska kolumnen - riktigt vad de står för vet man inte. Det finns förmodligen vissa förutsättningar att genom äldre storskaliga kartor och olika dokument från 16- och 1700-talet (material som inte använts fullt ut i forskningen hittills) så småningom åstadkomma litet mer klarhet i denna sak.

Förutom i de rent svenska byarna på Packer och i S:t Mats fastlandsdel förefaller det att ha funnits spridda svenska gårdar även i den estniska bygden. Så t.ex. fanns det på 1930-talet en gård som fortfarande hette Rootsi i den estniska byn Leetse öster om Baltisk. Det kan vara ruinerna av denna gamla svenska gård som idag sticker upp ur marken inne på atomubåtsanläggningen. 1934 fanns det inga svenskar registrerade på landsbygden öster och nordost om Korkis inom kartans område.

I Kors församling minskade svenskarernas antal successivt ända fram till 1940, även om en viss etnisk återhämtning skedde i samband med SOV:s etablering av svenska skolor först i Korkis norr om Padis kloster och sedan i Vippal (svensk klass i estniska skolan i Vippalhove) samt så småningom på 30-talet i Apelka. Vissa byar i Vippal hade förhållandevis många invånare som uppgav sig vara svenskar vid folkräkningen 1934. Även en sådan by, Apelka, kunde dock beskrivas på följande sätt vid Erik Lagus finlandssvenska folklivsforskningsexpedition till de estlandssvenska bygderna 1932 av en

ung lokal sagesman, Robert Tönisson (då 14 år):

Apelka har 13 gårdar, de äro (reservation för tolkningsfel - upptecknarens handstil var inte den enklaste att tyda)

Pärby - två estniska gårdar på Pärpudn

Gamalstue - estnisk gård

Gränsko - modern svensk, dräng från Rickul

Hantast - estnisk gård, modern svensk

Ri - två gårdar, norra och södra. I norra talar husbonden svenska, (piga från Rickull), i den södra talar husbonden och barnen svenska

Liva - estnisk gård

Bärals - vid stranden. Svensk gård, en gammal svensk man här. (dag är detta Elsa Arjaks, f. Engnes gård. Elsa skrev nyligen en liten artikel på vippalmål i Kustbon.)

Änggård - estnisk gård

Oläsligt namn - svensk husbonde

Brämossa - svenskt hemspråk

Oläsligt namn - här bor Palmkron, vars hustru även är svensk.

Kadak - mor och barn kan svenska.

Detta var en by där hela 36 av de 50 invånarna ansåg sig vara svenskar - Robert Tönissons definition tycks ha varit strängare. Enligt 1934 års folkräkning bodde i Vippal 188 svenskar fördelade på följande byar:

Enges	9 av 154
Meerika	6 av 43
Vippal herrgårdsby	10 av 80
Brask	9 av 50
Kivra	14 av 56
Ugla	39 av 56
Apelka	36 av 50
Mose	24 av 69
Keip	41 av 95

I hela Vippals kommun bodde 1934 inte mindre än 929 personer varav alltså blott 20% var svenskar. Man måste då komma ihåg att det under 1930-talet skedde medvetna försök från den estniska statsmakten att få svenskar att övergå till estnisk nationalitet och att det därför vid folkräkningen 1934 var en del svenskar, i synnerhet i blandspråkiga trakter som Vippal och Korkis, som uppgav sig vara ester. Det var betydligt fler i Vippal som hade svenska rötter än de som uppgav sig vara svenskar vid folkräkningen. I äldre tid hade sannolikt alla byar längs Vippals kust varit helt svenska liksom en del av byarna längre inåt landet. När Carl Russwurm i samband med arbetet på sin stora bok Eibofolke (utg. 1855) insamlade befolkningsuppgifter från de olika svenskbygderna uppgav den lok-

ale godsägaren att det i Vippal bodde ungefär 350 svenskar. Det framgår dock inte om Korkis är inräknat i detta - Korkis låg i samma församling men i Klosters kommun. Både Vippal och Korkis låg i äldre tid under Padis klostergods men i olika vackor. En egen vacka under Padis bildade också byarna runt S:t Mats kyrka (Därvidlag skilde dessa bygder sig från svenskbygden på Packer som sorterade under Kegels gods). I dag finns inte särskilt många svenskar kvar i Vippal - det dryga halvdussin kvinnor som bildat sångkör och uppträtt i några olika sammanhang, bosatta i Keip, Mosebyn och Apelka, tillhör dessa få. Jämfört med det svenska invånartalet i de tidigare svenskbygder som omfattas av detta häftes karta - Neve, Rågöarna, Korkis och S:t Mats - är dock svenskheten i Vippal omfattande. Detta beror naturligtvis inte på något annat än att den försvunnit helt eller nästan helt på andra håll. Det finns en hel del vippalättlingar på andra håll i Estland, som vanligt mest i Reval. Dessa är ättlingar till dem som av olika anledningar blev kvar efter andra världskriget. Några av dessa deporterades dock 1949 i samband med kollektiviseringen av jordbruket.

Svenskheten i Neve kommun var

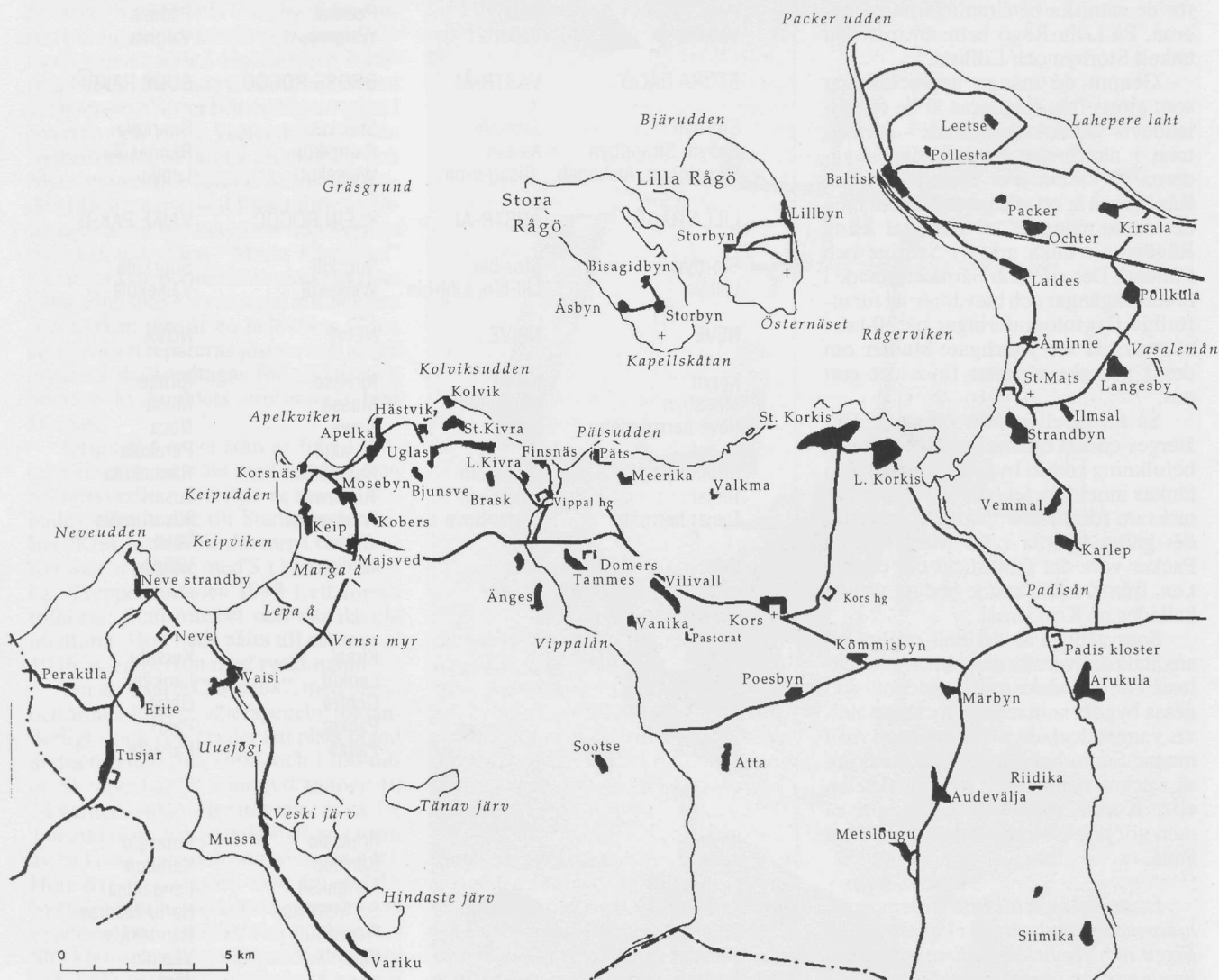
svagare, här var det bara i fem byar som några personer överhuvud taget uppgav sig vara svenskar 1934. Sammanlagt fanns 25 svenskar i Neve 1934. Det är något oklart hur det förhållit sig i äldre tid. Den estnische historikern Evald Blumfeldt vill i sin uppsats kring estlandssvenskarnas historia i En Bok om Estlands svenskar del I inte tillstå att någon egentlig svenskhet någonsin existerat i Neve medan de baltyska forskarna Carl Russwurm och Paul Johansen hävdar att några byar längs kusten samt ett par områden nära Derskog i Rickull tidigare varit svenska. Man baserar detta på att en del bönder hade svenska namn i dessa byar i äldre tid. Det har också diskuterats huruvida dagens by Tusari (esv Tusjar) egentligen hetat Torsåker fordom och alltså varit svensk. De byar som hade svenska inslag 1934 var just Tusjar, Neve asundus (dvs jordreformgårdar på det tidigare godsets ägor), Vaisi, Strandbyn och Erite.

I dagens läge går det inte att fastställa hur det egentligen förhållit sig med svenskheten i Neve i äldre tid - det behövs grundläggande forskning i t.ex. äldre kyrk- och vackeböcker för detta. Det finns dock flera skäl att förmoda att kusten mellan Vippal och Rickull också

varit svensk en gång i tiden: Områdena en bit söder om Neve har varit mycket glest bebyggda varför kontakter med andra trakter rimligen skett åt svenskbygden i öster och väster. Vidare har det i Neve funnits ett S:t Olofskapell vilket på alla andra håll i Estland varit ett säkert tecken på svensk bosättning (t.ex. på Ormsö, Saastna och i Reval där S:t Olofskyrkan med största sannolikhet från början varit den svenska kyrkan).

I **Korkis**, som låg i Klosters kommun fanns förhållandevis stort inslag av svensk befolkning. I folkräkningen 1934 registrerades sålunda 150 svenskar av totalt 211 invånare i Stora och Lilla Korkis samt i Pets och Valkma, de senare mindre bosättningar längs kusten mellan Vippal och själva Korkis. Att söka rädda svenskheten i Korkis blev ett av Svenska Odlingens Vänners första mål - här hade man inte haft skolundervisning på svenska och endast sällan kunnat bevista svensk gudstjänst förutom att man blivit av med sina privilegier. Redan 1909 började SOV driva skolundervisning i Korkis för att 1912 kunna öppna en egen skola här.

De båda **Rågöarna** var ända fram till evakueringen i stort sett helt svenska. De skiljer sig därigenom markant från

Ortnamn i Neve-Packerort:
Byar som haft svensk befolkning.

I kartan återfinns en del andra svenska namn men dessa byar har enbart haft små inslag av svensk befolkning i äldre tid. t.ex. Atta (Hattoküla).

den omgivande fastlandsbygden där ju en successiv estnicering ägt rum över århundradena. Här lyckades det inbyggarna att hävda medeltida privilegier, man vårdade ömt - och med all rätt - sina gamla dokument som visade att svenska bönder skulle behandlas enligt svensk rätt. På Rågöarna bodde enligt folkräkningen 1934 sammanlagt 341 svenskar och 13 av annan nationalitet, 147 svenskar på Lilla Rågö eller Äustr-Äi och 194 på Stora Rågö eller Vestr-Äi. Befolkningen fördelade sig på tre byar på Stora Rågö och på två på Lilla. Byarna på Stora Rågö kan i äldre tid ha varit flera - åtminstone en by tycks ha funnits norr om de som existerade i modern tid. De senare var Storbyn, Bisagidbyn och Åsbyn. Bisagidbyn kallades också Alskogbyn medan Åsbyn också benämndes Strandbyn. Bägge de senare namnen har varit utgångspunkt för de estniska benämningarna på byarna. På Lilla Rågö hette byarna helt enkelt Storbyn och Lillbyn.

Genom de många uppteckningar som gjorts från Rågöarna är de förhållandevis väl dokumenterade - åtminstone i jämförelse med fastlandsbyggena på kartan. Per Söderbäcks bok Rågöborna är ett viktigt dokument men det finns mängder av material kring Rågöarna i olika arkiv i Sverige och Finland. Dessutom är öarna karterade i olika omgångar och blev föremål för utförliga flygfotograferingar på 30-talet så material för ytterligare studier om dessa svenska utposter finns det gott om.

Så till tabellen över ortnamn. Här återges endast byarna som haft svensk befolkning i dessa bygder. Tabellen kan tänkas innehålla fel som jag i så fall är tacksam för att få upplysning om. När det gäller byarna i S:t Mats och på Packer vore det fantastiskt om någon, t.ex. från Korkis, kunde berätta vad de kallades på Korkismål.

Som vanligt är det helt rimligt att använda de svenska namnen även i Estland. Det är kanske mer problematiskt i dessa bygder som redan före kriget delvis var estnicerade. Få förstår vad man menar. Samtidigt vore det väl synd om så vackra namn som Vippal, Apelka eller Korkis skulle glömmas bort så man gör nog klokast i att använda dem ändå.

Ett varmt tack till Rita Norrman för hjälp med namnkontroll i Vippal och till Birgit och Heinrich Hallman för upplysningar om åar i Neve.

Göran Hoppe

Högsvenska	Dialekt	Tyska	Estniska
VIPPAL	VIPPAL, VIPPLE	WICHTERPAL	VIHTERPALU
Vippal herrgårdsby	Hevels	Wichterpal	Vihterpalu
Apelka	Apelka, Aklop	Halliklep	Alliklep
Björnsved	Bjunsve	Puinse	Piunse
Brask	Braskbin	Praski	Praski
Domers	Domers		Tumermaa
Finsnäs	Näsbin	Finsnes	Vintse
Hästvik	Essvi	Hestwik	Esve
Keip	Keip	Keibo	Keibu
St. Kivra	Stor Kivra	Gross Kibro	Kibru
L. Kivra	Lihl Kivra	Klein Kibro	Väike Kibru
Kobers	Kobers		Kobru
Kolvik	Käle	Kolwik	Kolviku
Korsnäs	Kåsnäs	Risna	Ristna
Kors kyrkby	Kirkbin	Kreutz kirchdorf	Risti kirikuküla
Kors prästgård	Arohove	Kreutz Pfarhof	Risti kirikumõis
Majsved	Maisve	Maiso	Maisu
Meerika	Meerika	Meerika	Meerika
Mosebyn	Måsebin	Mosi	Moosi
Tammes	Tammesbin	Tams	Tamse küla
Uglas	Oglas	Ugla	Uugla
Vilivall	Vilivall	Williwal	Villivalla
Ångesbyn	Engesbin	Engla	Englama
KORKIS	KÅRKES	KURKS	KURKSE
St. Korkis	Stor Kårkes	Kurks	Kurkse
L. Korkis	Lihl Kårkes	Klein Kurks	Väike Kurkse
Pets	Päts	Peddas	Pädase
Valkma	Valkma	Walgma	Valgma
STORA RÅGÖ	VÄSTR-ÄI	GROSS ROGÖÖ	SUUR PAKRI
Storbyn	Stor-bin	Suurkül	Suurküla
Åsbyn, Strandbyn	Ås-bin	Rannakül	Rannaküla
Bisagidbyn, Alskogsby	Bisagid-bin	Weikekül	Lepiku
LILLA RÅGÖ	ÄUSTR-ÄI	KLEIN ROGÖÖ	VÄIKE PAKRI
Storbyn	Stor-bin	Suurkül	Suurküla
Lillbyn	Lill-bin, Lihl-bin	Weikekül	Väikeküla
NEVE	NEIVE	NEWE	NÕVA
Kervit	Kervit	Kireitse	Kiritse
Mossbyn	Mussabin	Mussa	Musa
Neve herrgårdsby	Neive	Neve	Nõva
Strandbyn	Strandbin	Perakül	Peraküla
Tusjar	Tusjar	Rannakül	Rannaküla
Tusjar herrgård	Tusjar hove	Tussuwer	Tusari
		Friedenthal	Tusari mõis
		Waise	Vaisi
Valp	Valp	Wallipa	Valipe
LAIDES			
Kirsala		Kirsal	Kersalu
Laides		Laokül	Laoküla
Ochter		Ochtre	Ohtra
Packer		Packer	Pakri
Pollesta		Pallas	Pallaste
S:T MATS			
Ilmsal		Ilmasalo	Ilmasalu
Karlepe		Karrilep	Karilepa
Langesby		Langaküll	Langaküla
S:t Mats		S:t Mathias	Harju-Madise
Strandbyn		Rannakül	Rannaküla
Vemmal		Waemla	Väemla
Åminne			Jõesuu

Maria Christina

- ett votivskepp med okända resor

Ett av S:t Mikaelsskyrkans votivskepp har återfunnits och en replik överlämnades till kyrkan vid en högtidlighet i december förra året. Originalen pryder nu sin plats högst upp i Kiek in de Kök.

I svenska S:t Mikaelsskyrkan i Tallinn fanns fram till år 1944, då kyrkan stängdes efter Sovjets övertagande av republiken Estland, en mängd inventarier och föremål som skänkts till kyrkan. Kyrkans inredning och prydnader överfördes delvis till andra kyrkor i Tallinn och landsorten, men plundrades också av dem som hade tillträde till den stängda kyrkobyggnaden på Riddargatan 9.

Den 12 december 1995 vid en högtidlighet i S:t Mikaelsskyrkan överlämnades till den svenska församlingen en replik av votivskeppet "Maria Christina". Det invigdes av pastor Gunnar Stålklikt från S:t Mikaelns vänförsamling i Sverige; S:t Mikaelns i Vårby. Ceremonin inramades av musik och sång. Sveriges ambassadör i Estland, fru Katarina Brodin, hedrade församlingen med sin närvaro. Gäster från Sjöfartsverket i Sverige och Eesti Veeteedeamet, från Sjöhistoriska Museet i Stockholm och Meremuseum i Tallinn deltog i högtiden tillsammans med församlingsmedlemmar och inbjudna gäster från Sverige och Estland. Men "Maria Christina" kan inte få sin permanenta plats i kyrkan ännu, eftersom hennes segel inte är klara och kyrkan inte är en helt säker plats; stora porten repareras just nu och andra åtgärder skall vidtagas för säkerheten, berättar kyrkorådets ordförande Ivar Boman.

Originalskeppet som är från 1700-talet har restaurerats med bistånd från Sjöfartsverket i Sverige och överlämnades samma dag till Stadsmuseets filial i Kiek in de Kök, det torn i stadsmuren som är granne med S:t Mikaelns kyrka. Skeppet hittades 1993 i ett förråd tillhörigt Stadsmuseet och var då illa medfaret. Hon hade sålts till museet år 1946 av en person med ryskt namn.

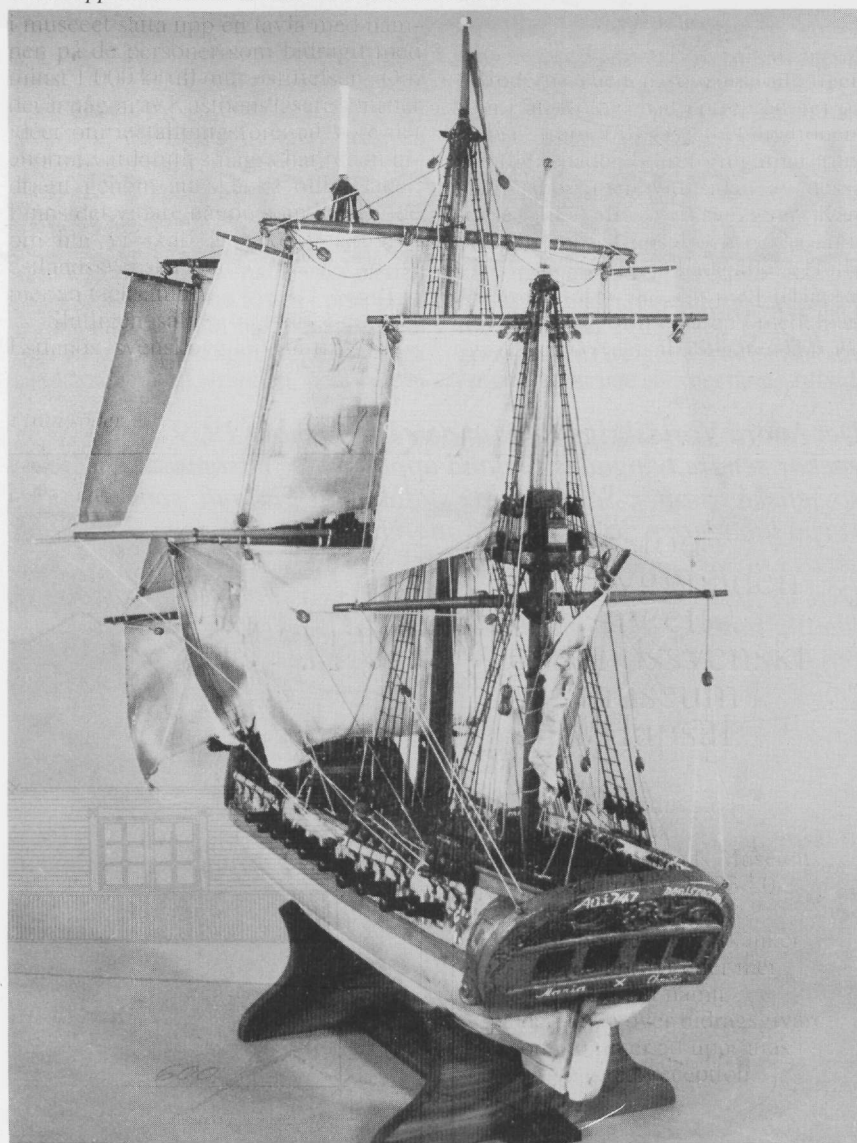
Nu är "Maria Christina", med namn och årtalet 1747 på akterspegeln, i oklanderligt skick och pryder sin plats bland andra föremål från 1600- och 1700-talet. Skeppet har 20 miniatyrkanoner, 10 på vardera sidan. Hennes mått är ca 1 x 1 m inkl förstäv med galjonsfigur i form av ett krönt lejon och hon har tre master. Hon har restaurerats med hjälp från Svenska Sjöfartsverket i samarbete med experter från Sjöhistoriska Museet i Stockholm och kunniga modellbyggare vid Tallinns hantverksskola. Personal från Tallinns museer och arkiv har också

anlitats. Om "Maria Christina" finns inte några historiska uppgifter ännu. Vi vet inte om hon är en modell av ett tidigare skepp, som verkligen seglat på haven. Hon fanns bevisligen i kyrkan 1904, eftersom handlingar från renoveringen finns i behåll. Om hon då återställdes i ursprungligt skick finns inga noteringar om. Enligt uppgift i en artikel 1927 av pastor Erik Petzäll fanns i kyrkan "ett par votivskepp". På interiörbilder från 1920-30-talet syns två votivskepp.

Samma dag, den 12 december, återfick även Leesi kyrka i Loxsa kommun sitt votivskepp i form av en replik, som hängdes upp i vapenhuset vid en högtidlighet ledd av biskop Jaan Jaani, i närvaro av gäster från Sverige och Estland. Det restaurerade originalskeppet från Leesi kyrka får sin plats i Sjöfartsmuseet i Tjocka Margareta vid stora Stadsporten i Tallinn. Hennes resor är också okända och även namnet har hon förlorat.

Margit Rosen Norlin

Votivskeppet Maria Christina. Foto: Jaanus Heinla.

Nargöbor med öns estniska kommandanter i slutet av 1920-talet. Major Urm längst till höger i första raden; fänrik Sild i mitten, och mekanikern Miina längst till vänster i översta raden. (Foto: Jaan Sarapuu.)

Kanonerna på Nargö

Del III. Andra Världskriget
av Erik Schmidt

Det Andra Världskriget bröt ut den 1 september 1939. Fyra veckor senare tvingades Estland upplåta sina "basområden" åt sovjetiska trupper. Samma krav ställdes till Finland, som avböjde, varpå landet den 30 november angreps av Röda Armén i vad som senare blev känt som "Vinterkriget".

Den 16 juni 1940 beskyllde Sovjetunionen Estland för "sovjetfientlig politik". Påföljande dag var den estniska överbefälhavaren General Laidoner tvungen att med den sovjetryske armégeneralen Meretskov underteckna ett avtal om placering av ryska trupper på estniskt område, däribland på Nargö.

Den 21 juni arrangerades sovjetvänliga demonstrationer och det redan av rysarna ockuperade landet anslöts till Sovjetunionen.

Den 10 juli fick Nargöborna order att evakuera ön inom 10 dagar, och att inom en dag meddela, vart de avsåg att flytta. (De flesta fick dock evakueringsordern först följande dag.) De sökte sig i hast nya boplatser på den estniska kusten och några for över till Sverige. I motsats till vad som skett under tsarregimen utbetalades nu ingen som helst

ersättning för förlorad egendom. Tvärtom, i bankerna innesående penningmedel beslagtogs inom kort.

Den 12 juli överlämnades de militära anläggningarna på Nargö till rysarna.

På dagen ett år efter sovjetiseringen av Estland, den 21 juni 1941, bröt Tyskland den så kallade Molotov-Ribbentroppakten med Sovjetunionen och gick till angrepp. Tyskland hade lagt stora delar av Europa under sig, och i Norden ockuperat Danmark och Norge.

Estland befann sig i en helt annorlunda situation. Där hade man under ett år av sovjetiskt valde skaffat sig bittra erfarenheter av vad detta innebar i form av otrygghet, repressioner, deporteringar och slutligen, blodig terror.

Man såg därför fram emot de tyska truppers ankomst som befriare - och detta trots att esterna sedan barnsben lärt sig tycka illa om de "baltiska baronerna" - den jordägande överklassen under den feodala livegenskapens tid. I augusti 1941 erövrades Tallinn av tyska trupper, och knappt två månader senare tilläts Nargöborna återvända till sin ö. Villkoret var, att alla vuxna män skulle tillhöra Hemvärnet, och så hjälpa till att försvara ön i händelse av ett förnyat ryskt anfall.

Villkoret ansågs, utan längre överläggningar, fullt acceptabelt. Man var givetvis beredd att försvara sin ö, om det nu skulle behövas. En mer praktisk synpunkt var, att man fick tillstånd att inneha skjutvapen och för en öbefolkning, som sedan urminnes tider haft sjöfågel som en viktig del av sin diet,

var detta ett tungt vägande argument i dessa tider av allmän livsmedelsbrist.

Min far, kapten August Schmidt, som under Första Världskriget tjänstgjort som officer ombord på den kontrarevolutionära "vite" Amiral Kotchaks stabsfartyg "Libava" (senare "Baltabor" som grundstötte och blev vrak vid Nargö på julafton 1929) visade sig ha högsta militära rang bland gubbarna och fick finna sig i att bli lokal hemvärnschef. Sammanlagt 82 nargöbor återvände till sina skövlade och nersmutsade hem hösten 1941.

Vid framkomsten till ön fann vi, att tyskarna placerat ryska luftvärnskanoner i ett batteri på *Kvärnkarel* och logerat sig i Harald Holms, Valentin Kүүns och Jacob Koits relativt nybyggda hus. Batteriet stod under ledning av en gammal *Oberfeldwebel* (fanjunkare) som av sina underlydande kallades "Hannibal".

Den tyska kommandanturen under ledning av en *Oberleutnant* hade installerats vid Nargöns norra spets, där också finnarna hade en observationspost. Finnarna var roade av att tyskarna sökte skydd så fort larmet gick av någon anledning. Själva var de härdade sedan Vinterkriget och brydde sig därför inte om att släppa vad de hade för händer, innan de fick planet i sikte.

Men det kunde också hända att larmet gick i batteriet på *Kvärnkarel*. Den 3 december pinglade det i den som larmklocka upphängda tomma mässingshylsan, och så gav kanonerna på Nargö eld. Vad var nu å färde???

Tyskarna sköt mot ett stort fartyg som verkade driva i sjön i närheten av Suurup. Efter att ha fyrat av några salvor kom en soldat springande och bad mig vara till hjälp med översättningen. De behövde motorbåt för att fara iväg till haveristen. Vår närmaste granne Eduard Rosen "Eedo" och hans svåger Richard Bertelson "Albert-Riks" sade sig vara redo att fara ut medsamma, och så gav de sig iväg med ett tiotal tyska soldater i var båt.

Det visade sig, att det var det stolta passagerarfartyget "Jossif Stalin", som jag så väl kände till från min föregående sommar som jungman på bogserbåten "Walter" i Revels hamn. Fartyget hade vid evakueringen av Hangö skadats utänför Porkkala och drivit ut ur den minisvepta farleden, varpå den inom några minuter gick på fyra minor. Den sista sprängdes under fören varvid ankarna och ankarspelen slungades överbord. Tidigt på morgonen den 3 december exploderade ett ammunitionsförråd i förskeppet varvid fördäcket flög i luften. Panik uppstod och officerarna och politruker var tvungna att använda sina handvapen för att återställa ordningen. Tillskyndande trälare och patrullfartyg tog ombord 1520 man och ytterligare 220 plockades upp ur vågorna. Men fortfarande blev 3849 man, en del av dem dödades vid explosionen, kvar ombord.

Lastrummet var fyllt av lik, och de

levande var tvungna att stå i kylan på övre däck. Sammanstötningar mellan officerare och meniga förekom. Så drev den flytande likkistan i gryningen förbi Nargö och in mot fastlandskusten vid Suurup.

När båtarna från Nargö närmade sig, förde "Jossif Stalin" Sovjets röda flagga. Tyskarna sköt då en kulsprutesalva mot fartygssidan, varpå man ombord började vifta med vita lakan och borddukar. "Riks" berättade senare, hur det endast tagit tyskarna några tiotal sekunder att ta sig upp till kommandobryggan varifrån de hade det stora fartyget under kontroll.

De båda fiskarna från Nargö stannade kvar i sina båtar och ägnade sig åt att plocka upp allehanda varor som flöt ut genom den söndersprängda fartygssidan. Några timmar senare anlände två patrullfartyg från Reval och motorbåtarna återvände till Nargö. Som tack för min insats som tolk fick jag av "Hannibal" emottäna en 1-kilosburk leverkonserv från det havererade fartyget.

"Jossif Stalin" fortsatte att driva tills det slutligen grundstötte i Lohusalubukten. Där fortsatte mjölsäckar, smörlådor, konserver och mycket annat att spolas ut genom hålen i fartygssidan. Lokalbefolkningen var flitigt ute och gjorde strandfynd. Fartyget urlastades under tysk översyn. Men bland lasten fanns utöver matvarorna även annat åtråvärt, som t ex textilier och rullar av sidentyg. En blåsig morgon hade en tungt lastad båt kontrat under färd mot land, varvid 18 människor drunknade i de kalla vågorna.

Hemvärnets uppgift på Nargö bestod i att på nätterna hålla vakt på den östra stranden. Detta löstes i praktiken så, att männen från bakbyn trampade upp en stig i snön som täckte de höga sanddynerna vid stranden, och vi från

Ståorbien gjorde likadant. Sedan tillbringade vi nätterna i värmen i yachtklubbens hus vid hamnen, kokade te på hallonkvistar och lyssnade till de äldres historier om jakt och fiske, tills det var dags att krypa till kojs. Det fanns ingen anledning för någon sorts patrullering, då hela Östersjön var isbelagd.

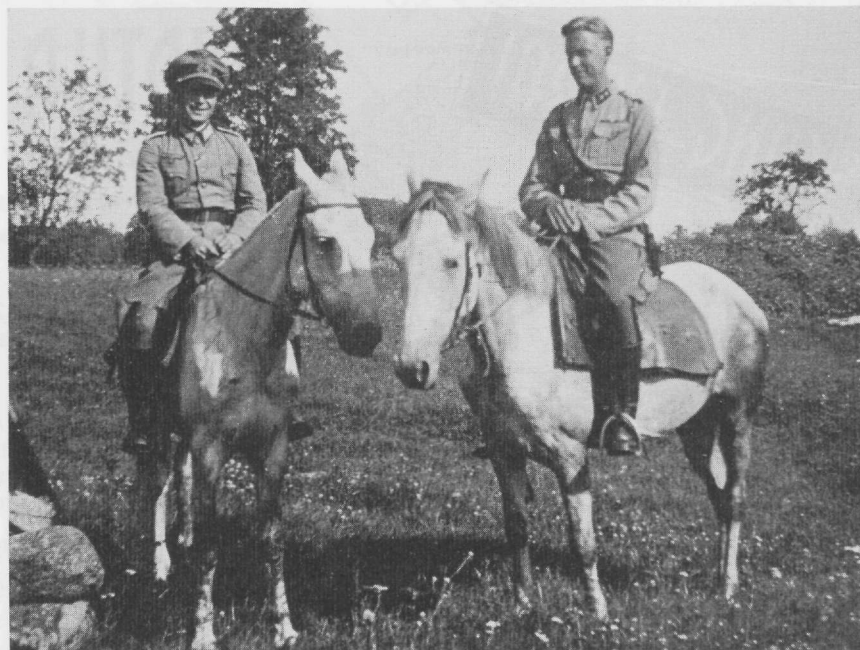
En morgon, när jag var på hemväg från min nattliga postering blev jag upphunnen av ett underligt ekipage - en släde som kom farande i full fart, men utan förspänd häst! I stället höll en hop ryska krigsfångar i skaklarna och sprang för glatta livet. På släden satt en tysk soldat som, i stället för att använda piska, ur en liten hög med spisved med jämna mellanrum kastade en klabb mot ryggarna på sina "dragdjur" för att de inte skulle minska takten. Bakom släden sprang ytterligare två ryssar, som hade till uppgift att plocka upp vedklabbarna så att "ammunitionen" inte skulle sina.

Nargöborna själva hade inga som helst obehag av de tyska soldaterna, som genomgående var av äldre årgång och var glada över att få ha det lugnt och fridfullt på Nargö, i stället för att frysa på Leningrad-fronten.

När det började töa på vårkanten, smälte ett lik fram ur snön på Hylkärsstranden och hemväret fick i uppdrag att gräva ner den olycklige. Av någon anledning föll detta på min lott. Inte så att jag behövde gräva själv inte! Tyskarna sände med fyra ryska fångar med spadar, och så lommade vi iväg.

Vid framkomsten visade det sig, att fiskmåsarna hade varit framme och flugit iväg med inälvorna åt olika håll. Det är märkligt, hur man så långt i efterskott kan minnas några oviktiga detaljer: Ryssarna hade försetts med handskar för att kunna lyfta liket, men när de grävt gropen färdig, stack de handskarna i mun (för att inte söla ner dem), rullade

Den tyske kommandanten och chefen för finnarnas bevakningspost 1942. (Foto: Erik Schmidt.)

Första presidentbesöket på Nargö. President Lennart Meri och Erik Schmidt med de ryska officerarna på ön framför ingången till minförråden den 29 maj 1993.

(Foto: Kerstin Lindahl-Schmidt.)

prydligt ihop tarmarna och lade dem på plats i bukhålan. Och så begravdes den, som sannolikt hade varit deras landsman i sanden på strandkanten.

Bredvid stod jag, med geväret över axeln och övervakade det hela. Jag var sexton år gammal då, så episoden skulle nästan kunna rubriceras som ett "barndomsminne". Men nu, när över ett halvsekel har förflutit sedan den makabra upplevelsen, passar händelsen kanske bättre in under rubriken "historia"...

Under åren 1943-44 tog sig de flesta Nargöborna över till Finland eller Sverige. Den slutliga ordern om att lämna ön gavs av tyskarna i februari 1944.

Den 5 april 1944 likviderades kommunalstyrelsen p g a öbornas överflyttning till Sverige.

Den 23 september samma år landsteg trupper ur Röda Armén ånyo på Nargö.

1960 anslöts Nargö administrativt till Viimsi kommun.

Vad som hänt på ön under de senaste åren torde vara allom bekant. Själv återsåg jag barndomens ö i maj 1988, på väg med färjan från Helsingfors till Tallinn. Ombordvarande ester visste då berätta, att ön var ett för civila avstängt område, vilket officiellt motiverades med att mängder av ammunition hade dumpats i de kringliggande vattnen.

Det skulle senare visa sig, att det på Nargö, som det ryktades, inte fanns några raketbaser, men istället ett stort förråd av sjöminor, med en sprängkraft som motsvarade en halv Hiroschimbomb. Dessa hade, efter en längre polemik med de ryska myndigheterna till

slut oskadliggjorts i april 1994. Medan minorna fortfarande fanns kvar, hade jag själv möjligheten att besöka Nargö i slutet av maj 1993, i samband med att president Lennart Meri från ryssarna övertog de ryska bevakningsanläggningarna vilka överlämnades till den estniska kustbevakningen varjämte ön slutligen inkorporerades med estniskt territorium.

Såsom framgår av ovanstående, har kanonerna på Nargö praktiskt taget aldrig kommit till användning, annat än som järnskrot. Den militära strategin har på sistone genomgått en utveckling som tyder på, att ön inte längre har någon som helst strategisk betydelse. Men ekonomiska intressen ligger i startgroparna för att kasta sig över den vackra ön. Det talas om planerade spelhelveten och bordellcentraler...

Under det sista halvseket i ryska händer, har visserligen all tidigare bebyggelse jämnats med marken, men märkligt nog, har naturen lämnats så gott som orörd. Om privat och korporativt habegär och vinningslystnad skulle kunna kringgå, skulle Nargö, där det i dag inte finns någon bofast befolkning, kunna fridlysas som ett naturreservat eller friluftsområde, till gagn för kommande släkten. Man kan endast hoppas att myndigheterna är tillräckligt vidsynta och förutseende för att inte låta detta, i sitt slag enastående tillfälle gå sig ur händerna.

Källmaterial:

Johan Pitka "RAJUSÖLMEDE"

Free Europe Press, Stockholm, 1972.

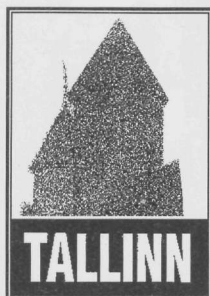
Elmar Pettai - "MERESÖDA LÄÄNEMERE PÖHJADES 1941-44" Stockholm 1988.

Rättelse avseende Kustbon 3/1995:

"För det schmidtska hemmanet, som 40 år tidigare hade inköpts för 240 rubel blev ersättningen totalt 1500 rubel". Skall vara 15000, Erik Schmidt.

SONG-EXTRA!

HAAPSALU

Avresa sönd 30 juni kl 17.30 från Stockholms frihamn till Tallinn. Återresa fre 5 juli kl 19.00 från Tallinn.

RUNDTUR I ESTLAND

Till sommaren är det dags igen!

Nu planerar vi för en ny resa till Estland för medlemmar i SONG och SOV.

Första veckan i juli besöker vi Pernau, Hapsal och Dorpat.

1 natt i dubbelrum på varje ställe. Kanske hinner vi shoppa i Reval också. 5 dagar i **vecka 27**. Priset blir ca 2.500,-/person inkl båtresan (måltider tillkommer). Max 50 deltagare efter principen först till kvarn.

Anmäl dig senast den 15 april!

Ring eller skriv direkt till SONG c/o Margit Rosen Norlin, Riggvägen 2, 133 44 Saltsjöbaden. Tel bostad 08-717 59 04. Margit hjälper oss med det praktiska inför resan. Ivar Boman och hans hustru Thea guidar oss i Estland.

Välkommen att göra oss sällskap!

Styrelsen i SONG (Sveska Odlingens Nya Generation)

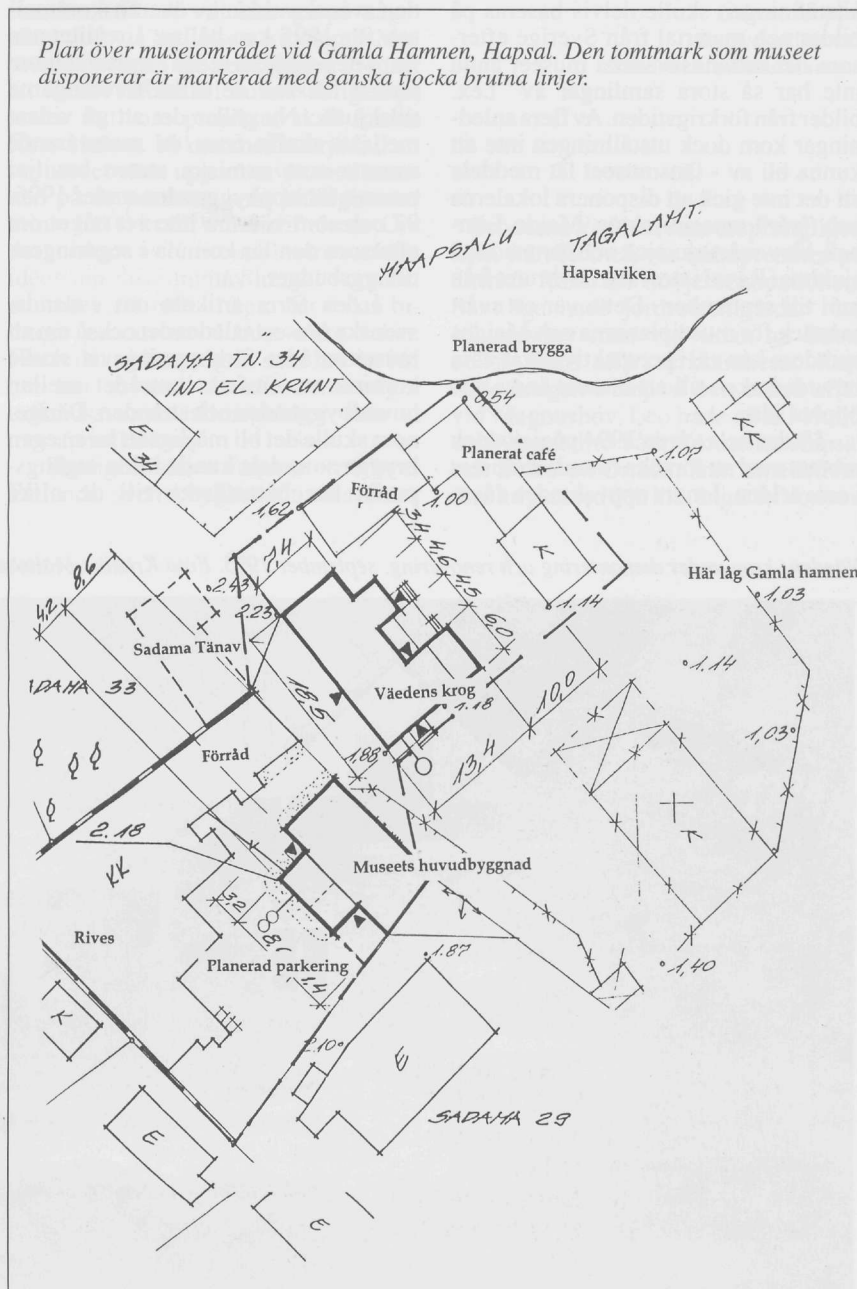
Vad händer i Gamla Hamnen?

I Kustbons julnummer 1993 berättade jag om det påbörjade uppbyggandet av ett estlandssvenskt museum vid Gamla Hamnen i Hapsal. Två år har gått sedan dess men ännu finns inget museum att besöka - det finns därför anledning att ta upp tråden igen och informera litet om vad som har hänt och händer med museet. Den som vill ha en mer utförlig bakgrund till museifrågans utveckling fram till årsskiftet 1993/94 rekommenderar jag att gå tillbaka till Kustbon nr 4/1993.

I den artikeln infomerades det om att ett statligt estlandssvenskt museum existerar rent formellt sedan 1991 och att detta museum närmast sorterar under kulturavdelningen vid länsstyrelsen i Viks län (Lääne Maavalitsus), men att dess statliga budget fastställs och beviljas av kulturministeriet i Reval. Den estniska staten anser alltså officiellt (och har gjort så sedan återupprättandet 1991) att ett estlandssvenskt museum behövs, att det skall ligga i Hapsal, och att man är beredd att både ekonomiskt och på andra sätt medverka till att det blir något av projektet. Det tycker jag personligen är en väldigt styrka i en tid där alla möjliga projekt skall utvecklas och finansieras - den estniska staten anser att den kulturella minoriteten estlandssvenskar är värda ett eget museum. Vi vet väl alla att Estland är ett fattigt land idag och att staten inte har särskilt mycket pengar, men det ligger ett stort symbolvärde i att man faktiskt betalar en hel del pengar för det estlandssvenska museet.

Fram till 1993/1994 beviljade estniska staten medel huvudsakligen till löner och en struntsumma till expenser eftersom museet då inte disponerade några egna lokaler. Man betalade då och även senare - visserligen låga men ändå - löner till en museidirektör och till två museimedarbetare samt till en kvarts ekonomihandläggare. För år 1994 kom ett första tillskott i budgeten för att bygga upp museet också fysiskt - 30.000 EEK. En sådan summa räcker ju inte så långt men pengarna utnyttjades väl - till att under vintern 1993/94 inreda kontorslokaler i den nu hyrda (25-årskontrakt) museibyggnadens övervåning och till att dra fram ny elektrisk matarledning till huset. I och med detta kunde museipersonalen lämna den lilla skrubben man disponerat i länsbiblioteket (f.d. prästgården) i vid Svenska Torget i Hapsal - det var i grevens tid eftersom

Plan över museiområdet vid Gamla Hamnen, Hapsal. Den tomtmark som museet disponerar är markerad med ganska tjocka brutna linjer.

Hapsals lutheranska församling snart därefter fick tillbaka sin prästgård och länsbiblioteket fick flytta in i det sovjetiskbyggda kulturhuset på Posti Tänav. Genom ett bidrag från Svenska Sällskapet för Antropologi och Geografi kunde också projekteringen av museibyggnadens renovering genomföras under våren 1994. Nu fanns det ritningar över hur det hela skulle kunna bli!

Samtidigt pågick fortfarande museets första utställning i en del av läns-museet (f.d. rådhuset) i Hapsal, utställningen som det talades om i min förra artikel över detta ämne. Den utställningen (om svenskbygden på 30-talet) hade blivit såpass väl besökt att läns-museets ledning önskade behålla den längre tid än vad som var planerat - i realiteten stod den kvar hela våren 1994. 1994 var ju det estlandssvenska minnesåret och även om museet ännu inte hade några egna lokaler att använda för utställningar så var planerna att åter kunna göra en utställning i delar av läns-museet. Utställningen skulle delvis baseras på bilder och material från Sverige eftersom det estlandssvenska museet ännu inte har så stora samlingar av t.ex. bilder från förkrigstiden. Av flera anledningar kom dock utställningen inte att kunna bli av - läns-museet lät meddela att det inte gick att disponera lokalerna och "vår" museidirektör, Maido Limbak, blev svårt njursjuk och hamnade på sjukhus i Reval i stort sett oavbrutet från juni till september. Detta var ett svårt avbräck för museiplanerna och Maidos sjukdom kan väl i perspektiv sägas vara huvudorsaken till att museet ännu inte öppnat idag.

Under hela våren 1994 pågick dock arbetet med att försöka förankra museet i omvärlden. I mars uppvaktades dåva-

rande utbildnings- och kulturminister Paul-Eerik Rummo av Maido Limbak och mig. Vi lyckades utverka ett slags muntlig överenskommelse om att under förutsättning att estniska staten sköt till pengar för byggnaden så skulle också en stödstiftelse i Sverige skjuta till lika mycket per år. Denna överenskommelse höll sedan nästa regering i Estland fast vid och museet beviljades 200.000 EEK för ombyggnader under 1995. Det blev därför angeläget att bilda en stödstiftelse i Sverige för museet. En sådan bildades formellt under sommaren 1995 under namnet Stiftelsen Aibolands Museum och med SOV, de estlandssvenska hembygdsföreningarna och Svenska Sällskapet för Antropologi och Geografi som stiftare. Namnet på stiftelsen kommer sig av att det är meningen att det estlandssvenska museet skall heta Aibolands Museum - Rannarootsi Muuseum. Det är också meningen att stiftelsen så småningom skall omfatta fler intressenter. Stiftelsens första uppdrag är då att ordna fram 200.000 EEK så att den svenska sidan av överenskommelsen för 1995 kan hållas. I realiteteten finns de pengarna redan i stort sett inom ramen för vad de olika föreningarna tillskjutit. Nu gäller det att gå vidare med att skaffa fram en motsvarande summa som estniska staten beviljar museet för uppbyggnaden under 1996/97 och som vi ännu inte vet något om eftersom den lär komma i regeringens tilläggsbudget i vår.

I den förra artikeln om estlandssvenska museet talades det också om att museiområdet förhoppningsvis skulle komma att omfatta området mellan huvudbyggnaden och stranden. Därigenom skulle det bli möjligt att ha en egen brygga som dels kunde bilda utgångspunkt för båtutfärder till de olika

svenskbygden i Vik, dels vara förtöjningsplats för de estlandssvenska båtar som vi hoppas kunna visa på museet i framtiden. Den tomt som ligger mellan museets huvudbyggnad och vattnet var 1993 ockuperad av en möbelrenoveringsfirma som hade gjort en salig röra av vad som före kriget var Väedens hamnkrog.* Genom stort tillmötesgående från olika medlemmar av familjen Väeden i Sverige har det blivit möjligt för museistiftelsen att få överta den gamla krogen efter möbelfirman, som flyttat till Linnamäe, och också den tomt som före kriget sträckte sig ned till vattnet. Landhöjning och utfyllnader under sovjettiden har emellertid gjort att ytterligare några kvadratmeter obebyggd mark måste köpas av Hapsals stad så småningom. I princip kommer det i alla fall att bli möjligt att så småningom få ett museiområde som sträcker sig från en ny parkeringsplats bakom museets huvudbyggnad och ned till stranden. Detta kommer att omfatta relativt stora utrymmen för både utställningar, kafé och magasin för förvaring av museiföremål som ej visas, verkstad och liknande. För att det skall bli möjligt krävs naturligtvis en del pengar, men någon alldeles omöjlig uppgift torde det inte vara att genomföra.

Den tredje viktiga förankringen av museiprojektet under våren 1994 var hos Hapsals stad. Borgmästare Sukles har hela tiden sedan han tillträdde ställt sig positiv till projektet och ser det som en tillgång för Hapsal - inte minst det faktum att åtminstone en miljö rustas upp ute i det mildt sagt nedgångna hamnområdet. Från stadens sida erbjöd man sig våren 1994 att gå in i museets stöd-stiftelse med museets huvudbyggnad som sin insats. Senare har dock denna borgmästarens ursprungliga idé ändrats

Väedens krog under demontering och renovering, september 1995. Foto Kristina Malmberg.

så att stöd Stiftelsen får köpa huset med en ganska stor tomt till ett "symboliskt pris". Detta köp har ännu inte genomförts (priset och formerna för köpet är ej fastlagda) men eftersom museet har ett 25-årigt hyreskontrakt redan är det heller inte något större problem innan den dag då husets fortsatta upprustning skall börja.

Eftersom Maido Limbak uppnådde pensionsålder årsskiftet 94/95 och dessutom var fortsatt dålig till hälsan utsåg länsstyrelsen i Hapsal en ny museidirektör under sommaren 1995. Då de närmaste åren kommer att bli huvudsakligen byggnadsår så ansågs det vara lämpligt att under ett övergångsskede ha en byggnadsexpert ansvarig för museet, tillsammans med Maido Limbak som fortsatt deltidsanställd, i mån av hälsa, och med ytterligare museipersonal ansvariga för samlingar och utställningar. Därför kom Igar Klippberg från Roslep, med estlandssvensk far, att bli ny museichef med ansvar för att bygga upp det nya museet. Igar tog genast tag i alla trådar som behövde dras i och det började åter hända saker på museiområdet. Årets 200.000 EEK från estniska staten investerades i en absolut nödvändig upprustning av utsidan på den fallfärdiga Väedens krog, för 75.000 EEK från Stiftelsen Aibolands Museum köptes nytt takmaterial och så fort som det blir litet varmare och mindre snö i Hapsal så återupptas arbetena utomhus igen. Parallellt med dessa omfattande arbeten på Väedens krog sker också vissa mindre saker med huvudbyggnaden - taket har lagats och mellanväggar har rivits inomhus för att bereda plats för utställningslokalerna. Huvudansträngningarna detta år ägnas dock Väedens krog för att åtminstone ett hus skall stå klart och att utställningsverksamheten skall kunna

börja så snart det överhuvud taget är möjligt.

Om nu estniska staten skjuter till byggnadsmedel för 1996 också, och Stiftelsen Aibolands Museum klarar av sin uppgift så kan det bli aktuellt att öppna en mindre och sannolikt ganska anspråkslös utställning i ett rum i Väedens krog till hösten '96. Hela det huset bör kunna stå klart om ett år och sedan är det dags att ta itu med huvudbyggnaden, som egentligen är ett mindre omfattande projekt, och med områdena runt själva museihuset.

Som framgår av det hittills sagda behövs det flera saker för att planerna på ett museum skall kunna gå i lås. Det behövs pengar, det behövs utställningsföremål och bilder och det behövs material för att bygga utställningar. Med tanke på alla andra insamlingar av pengar som gjorts i den estlandssvenska kulturkretsen under senare år hyser vi från Stiftelsen inte så stora förhoppningar om penningstöd därifrån. Naturligtvis är vi ytterst tacksamma om Kustbons läsare vill bidra på något sätt - t.ex via Stiftelsen Aibolands Museums postgiro (se nedan) men vi inser att medel måste till huvudsakligen på andra sätt, om projektet skall kunna föras i hamn. Vi kommer i varje fall att i museet sätta upp en tavla med namnen på de personer som bidragit med minst 1.000 kr till museistiftelsen. Om det är någon av Kustbons läsare som har idéer om utställningsföremål vore det enormt värdefullt - några har redan bidragit genom att skänka olika saker. Finns det vidare någon som har en idé om hur vi skall åstadkomma några estlandssvenska allmogebåtar vore vi mer än tacksamma.

Slutligen säljes färgkartorna över Estlands svensksbygd (hittills finns

Ormsö, Dagö och Nuckö socken) till förmån för Aibolands Museum - nettointäkterna går oavkortade till Stiftelsen. Den som köper en karta över sin bygd eller någon annan - bidrar därmed aktivt till museets uppbyggnad. Våren 1997 kommer en ny karta över svensksbygden mellan Neve och Packerhalvön. Då kommer dessutom en ny upplaga av Nuckö sockenkartan som ju har ett antal olyckliga missar som beror på att kartan gick i tryck innan jag fick läsa korrektur på den. Alla som har köpt Nuckökartan hittills hos SOV kan då byta ut den mot en riktigare utan kostnad. Den som ännu inte köpt den kan också utan att dra sig slå till på en nu i förvisningen om att man kan byta den mot en ny. Den nya upplagens kartor kommer att kosta mer så det blir om inte annat en god affär.

Målet att sträva mot är en hejdunderande invigning av hela museikomplexet med dels en basutställning kring estlandssvenskarnas historia och de olika bygderna, dels en lämplig tematisk utställning, på försommaren 1998.

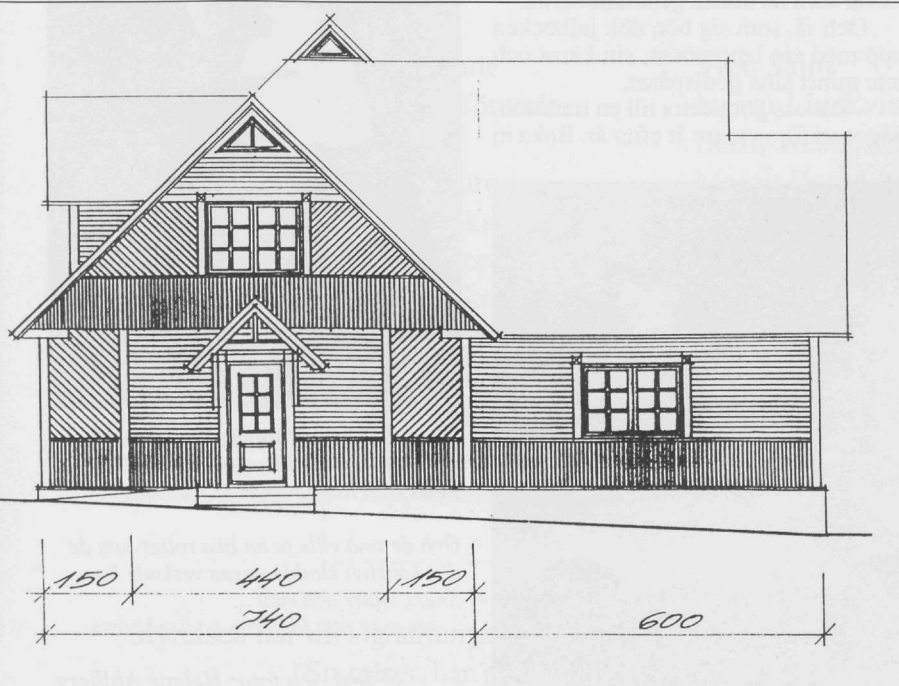
Göran Hoppe

Styrelseordförande,

Stiftelsen Aibolands Museum.

* Bröderna Väeden, som ursprungligen kom från Röthel, var entreprenörer på Ormsö fram till sovjetockupationen. Samtliga hade jordreformgårdar runt Magnushov men vid sidan av dessa också olika affärsverksamheter. Karl hade krogen i Hapsal och också affär vid Magnushov, Leo hade affär i Hullo och August drev båttrafik mellan Hapsal och Sviby på Ormsö, åren omedelbart före kriget med den lilla ångaren Vormsi.

Så här är det tänkt att Väedens krog skall se ut från söder.

Stöd uppbyggnaden av ett estlandssvenskt museum i Hapsal.

Sätt in din gåva
på
Stiftelsen Aibolands Museums
postgiro 119 24 23 - 0

Varje donator som skänker
1.000 kronor eller mer
får sitt namn
på den tavla över bidragsgivare
som kommer att uppsättas i
museets reception.

Familjefesten

1995

För andra året i rad ordnade SONG och SOV i december en julfest för alla generationer. Och visst slöt estlandssvenskar i alla åldrar upp på Lustikulla.

Ett 80-tal barn och drygt 200 större deltagare kom för att äta julförd, titta på luciatåg och folkdans – och umgås.

Redan första gången familjefesten ordnades var uppslutningen stor. Men akustiken i Lantis restaurang på universitetet där festen hölls var bedrövlig, knappt ens SONG-kören själva kunde höra vad de sjöng och julförskottet blev stökigt.

Denna gång hade arrangörerna därför letat upp en ny lokal – konferenscentret Lustikulla på Liljeholmen i Stockholm. I denna stora, luftiga lokal behövde ingen trängas som inte ville. Köer blev det däremot kring det långa, långa julförskottet som dignade av läcker julmat.

Underhållningen hade dock börjat långt innan maten kom fram. Ett luciatåg med mycket unga lucior, tomtar och stjärngossar (tärnor är det mer ont om nuförtiden) satte julstämningen på plats redan från början. Det lilla taget hade en (ton)säker härledare i stor-lucian Ylva Adolfsson med rötter från Odensholm.

Sedan gjorde SONG-kören entré, många iklädda folkdräkt dagen till ära, och bjöd på både brittiska och svenska jul- och adventssånger liksom en gammal visa på mål från svenskbygderna.

Einar Hamberg tog i ett litet anförande apropå Anna-Greta Heymans nya bok upp en annan tråd - han jämförde de anländande estlandssvenskarnas situation med dagens invandrades:

– Vi är lyckliga – vi var de första båtflyktningarna men talade redan svenska. Vi kunde kommunicera med våra barn på vårt eget språk, gammelsvenska. Hos dagens flyktningar riskerar barnen att bli kulturlösa och börjar kanske för-

akta föräldrarna som inte kan prata det språk som talas i det nya hemlandet" sade han.

När den sista efterrättstuggan var svalt intog den estniska folkmusikspelmannen, miljövännen m m Ain Sarv scenen. Han sjöng smått brutala kärleksvisor och visade upp en rad olika instrument: han spelade Rågölåtar på "den enda estniska säckpipan som är tillverkad i Australien", han spelade musiksnuttar på vanlig blockflöjt och lät publiken gissa från vilket land visan härstammade (på det var åhörarna inte särdeles duktiga), han trakterade en japansk mungiga av trä.

Till sist tog han upp sin säckpipa och vandrade ut, följd av en svans av barn, liksom flöjtspelaren som lockade med sig barnen ur byarna. Men barnen på julfesten lockades bara i väg till lite tecknad underhållning: filmen Djungelboken som till många föräldrars lättnad visades i en sal intill.

SONG:s vice ordförande Ulla Landman hade sålt slut på nästan alla lotter redan innan julmaten stod på bordet. Vinsterna, som till stor del bestod av handarbete som Tisdagsträffen på Vikingagatan arbetat ihop under året, måste ha haft god attraktionskraft.

Dans kring granen, till ackompanjering av Bertil Adolfsson, roades de små likväl som de äldsta generationerna.

Och så, som sig bör, dök julbocken upp med sin lappmössa, sin kärra och inte minst sina godispåsar.

– Låt oss göra detta till en tradition, något att föra vidare år efter år. Boka in

nästa år redan nu, sade SOV:s ordförande Sven Salin, och passade på att tillägga: Och glöm inte att prenumerera på Kustbon och se till att era barn också gör det!

Margareta Hammerman avtackades med kram och blommor som tack för sin insats på SOV:s expedition. Också Ulla-Stina Rundgren fick blommor som tack för att hon tar vid på expeditionen.

Sedan svängde Rågöbornas folkdanslag in på golvet med sina väl inövade danser och danslekar. Och trots att timmarna började bli många var det gott om små flickor och pojkar som hade mycket spring kvar i benen och gärna ville dansa likadant som de där roliga vuxna, och helst så nära som möjligt också. Nog började det spritta i benen på en och annan vuxen också. Som avslutning drog danslagsmedlemmarna upp oss sittande att delta i familjevalse eller perikonavalsen, den där traditionella dansen som kan te sig lite förvirrande för vår yngre generation. Just när man tycker att man listat ut mönstret i allt snurrande så tar dansen slut...

Mångsysslaren Ain Sarv hade också en fotoutställning i foajén med vackra naturbilder från Estland och öarna, som lockade många att komma och titta och diskutera var just den bilden på stenen eller bryggan kunde vara tagen.

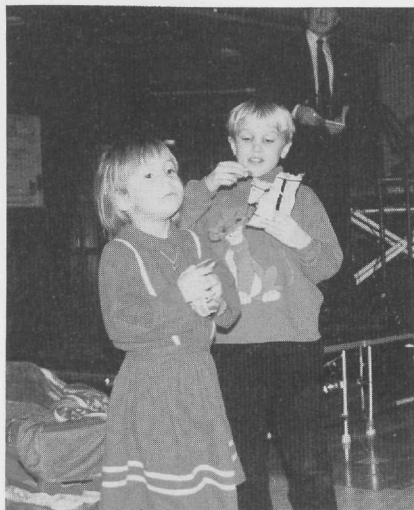
Den sista barnfamiljen var nu redan på väg hem och julbocken hade försvunnit med sin kärra då spelemännen från Rågö spelade vidare för de dansugna, som ville ta en svängom.

Ovan: SOV:s ordförande Sven Salin i dansens virvlar, tillsammans med Gun Pella från Rågöbornas folkdanslag.

Och de små ville ju ha lika roligt som de där konstigt klädda vuxna verkade ha. Snurr, snurr och runt ... om man inte föredrog godispåsarna.

Text och foto: Helene Ahlberg.

ÅRS- BERÄTTELSE 1995

över verksamheten
inom
Kulturföreningen Svenska Odlingens Vänner
(SOV)

Per den 31 december 1995 hade föreningen 760 medlemmar som erlagt sin medlemsavgift.
Därtill kommer följande hedersmedlemmar:

Viktor Aman (1982)	Inga Bergholtz (1985)
Edvin Lagman (1982)	Brigitta Lorentz (1990)
Elmar Nyman (1982)	Thomas Lorentz (1990)
Maria Broman (1982)	Ingeborg Andersen (1994)
Hugo Mickelin (1982)	

STYRELSEN HAR UNDER ÅRET HAFT FÖLJANDE SAMMANSÄTTNING:

		<i>Vald till</i>
Ordförande	Sven Salin	1996
Vice ordförande	Ingvar Lindkvist	1996
Kassör	Bertil Westerman	1998
Sekreterare	Margit Rosen Norlin	1997
Sammanställande i arkivgruppen	Bertil Björk	1998
Sammanställande i bygderådet	Linda Stahlman	1996
Sammanställande i organisationsgruppen	Herbert Stahl	1997
Suppleanter	Agneta Klitter	1997
	Ingrid Karlsson	1997

Styrelsen har till sig adjungerat Monica Ahlström som representant från SONG:s styrelse.
Styrelsen har under året haft 10 protokollförda sammanträden.

REVISORER

Föreningens revisorer har varit John Engdahl och Roger Brun. Lars Algot Lindström har varit revisorssuppleant.

VALBEREDNING

Valberedningen har bestått av Benita Beckman (sammankallande), Helga Hellman och Lars Bäckman.

ARKIVGRUPPEN

Ledamöter i arkivgruppen har under 1995 varit, Elvine Smedberg, Hjalmar Stenberg, Herman Treiberg, Sven Svärd och Bertil Björk. Under hösten har också Ingeborg Gineman arbetat med registrering och identifiering av en mängd fotografier från Rickul. Arkivgruppen har, liksom tidigare år, träffats på onsdagarna och har då i huvudsak arbetat med registrering av inkommet material, utlåning från arkivet, vård av dokumentsamlingar, bruksföremål, textilier m.m. 7 protokollförda möten har hållits under året.

Arkivgruppen har aktivt arbetat med bokförsäljning m.m. på Hembygdsdagen, Bokmässan i Göteborg och familjefesten. Vi har även deltagit med information och utställning om estlandssvenskarna vid Mitthögskolans sommaruniversitet "Kultur som samhällskraft" i Härnösand. Förutom 6 temakvällar under vintern, om den gamla hembygden, hade vi också en textilställning i april. Arkivgruppen har sammanställt, redigerat och översatt materialet, som estniska reklam-TV filmade om estlandssvenskarna, till 2 vi-deokassetter om Minnesåret 1994.

BYGDERÅDET

Bygderådets ledamöter:

Sammankallande	Linda Stahlman, Nuckö
Sekreterare	Bertil Björk, Runö
Övriga ledamöter	Sven Freiberg, Nargö/Reval Johan Landman, Ormsö Hjalmar Stenberg, Rickul Sigrid Öström, Rågöarna Manfred Hamberg, Rickul-Nuckö

Två sammanträden har hållits under året. Representanter från hembygdsföreningarna har varit närvarande. Planeringsmöte äger rum i februari månad och uppföljningsmöte i oktober. Intresset bland ledamöterna har varit stort att få in föremål och bilder som härstammar från svenskbygderna i Estland. Konstaterades att en del gåvor kommit SOV tillhanda och arkiverats som kulturhistoriska museiföremål. Beslut har tagits att efterlysa flera gamla och värdefulla föremål genom Kustbon 1/96 och SONG-häftet 1/96. Verksamhetsåret i bygderådet anses ha varit gott.

ORGANISATIONSGRUPPEN

I organisationsgruppen har följande personer medverkat:

Herbert Stahl som samordnare samt Margareta Hammerman och Sven Salin. Gruppen har under året ansvarat för föreningens årsmöte den 8 april i Eesti Maja, Birkaselevernas studiebesök i Sverige den 24-29 augusti samt tillsammans med SONG arrangerat den traditionsenliga Hembygdsdagen på Lantis den 26 augusti. Gruppen har också medverkat vid Familjefesten på Lustikulla den 2 december.

FÖRENINGENS TIDSKRIFT KUSTBON

Tidskriften har utkommit med 4 nummer 1995 och fullbordade härmed sin 52:a årgång i Sverige. Redaktör har Agneta Klitter varit. Redaktionsmöten har hållits 2 gånger under året. I rådet ingår Bertil Westerman, Jörgen Hedman och Göran Hoppe samt Tiia Derblom-Andersson. På senaste mötet deltog även Helene Ahlberg som representant för SONG. Antalet prenumeranter per den 31 december var 1538.

SOV:S OCH KUSTBONS EXPEDITION

Expeditionen har under alla helgfria veckor hållit öppet måndag till torsdag. Telefon och besökstid samma dagar kl

9.00 - 14.00. Hela juli månad hölls semesterstängt. Ulla-Stina Rundgren, f Lorentz tillträdde sin tjänst på expeditionen den 1 september då Margareta Hammerman slutade. Expeditionen har under året varit välbesökt och utnyttjats ofta för sammanträden, släktforskning, SONG-kören och andra aktiviteter.

HANS OCH LYDIA PÖHLS MINNESFOND

Fondens kapital, som förvaltas av SOV, framgår av balansräkningen.

Arrangemang under året

ÅRSMÖTET

SOV:s årsmöte avhölls den 8 april i Eesti Maja. Drygt 60-talet medlemmar och inbjudna gäster bevistade mötet. Utöver stadgenliga årsmötesförhandlingar inrymde programmet musik- och sångunderhållning av Bertil Adolfsson. Tillbakablick över Minnesåret 1994 gjordes av SOV:s ordf samt ordf för SONG och de olika hembygdsföreningarna. SESK representerades av Ervin Johan Sedman. Elmar Nyman erinrade om att det var 50 år sedan SOV nybildades i Sverige.

BIRKASELEVERNAS STUDIEBESÖK I SVERIGE

Besöket ägde rum den 23-29 augusti. Program och utflykter ordnades så långt detta var möjligt med de små bidrag vi erhölet. Ansökningar om bidrag hade från SOV sänts till respektive elevens vänortskommuner samt till företag och enskilda. Familjehem kontaktades angående inkvartering utan ersättning. 27 elever och två lärare deltog i besöket.

HEMBYGDSDAGEN

Årets hembygdsdag firades på restaurang Lantis den 26 augusti. Årets kulturstipendium tilldelades Göran Hoppe som tackade med ett föredrag med rubriken "Svensk-Estland - från småbrukarbygd till sommarland". Jörgen Hedman medverkade genom att berätta om Gammelsvenskbyborna. SONG-kören uppträdde. Elever från Birkas gymnasium hjälpte till med lottförsäljning.

KYRKODAGEN

Årets kyrkodag firades den 21 oktober i Immanuelskyrkan. Vid gudstjänsten officierade pastor Gunnar Stålklint från S:t Mikael's församling i Vårby. I högtiden medverkade även solisterna Martina Enggrön, Norrtälje och Oliver Kuusik, Tallinn. Kollekt togs upp för Rågöarna, Nargö och Odensholm. Efter gudstjänsten samlades besökarna till en trevlig samvaro runt kaffeborden på "Kyrktorget". Landshövding Jan-Erik Wikström informerade om kommande jubileum om utvandrare och invandrare i Sveriges historia. Vi hörde även Ingeborg Reinholdson berätta om missionären Emilie Bertelson från Nargö.

FAMILJEFEST PÅ LUSTIKULLA

Styrelsen beslutade att göra familjefesten till en årlig tradition med julbord och lättare underhållning. SONG fick återigen uppdraget att arrangera. Hembygdsföreningarna kontaktades och Rågöborna tog en stor del av de praktiska arrangemangen. Rågöbornas traditionella Luciafest slogs ihop med vår Familjefest. Rågöbornas danslag uppträdde. Julbocken kom och Bertil Adolfsson, som brukar spela på SONG:s julgransplundringar, kompletterade julmusiken. Ain Sarv hade bjudits in från Estland för att spela och sjunga. Han bidrog även med en liten fotoutställning med vackra motiv från Estlands svenskbygder. Drygt 300 deltagare varav 100 barn.

SAMARBETET MELLAN SOV HEMBYGD SFÖRENINGARNA

Under hösten 1995 etablerades på SOV:s initiativ ett samarbete mellan SOV, SONG och Hembygdsföreningarna i syfte

att utbyta information och diskutera gemensamma frågor av kulturell och praktisk natur. Den hittillsvarande verksamheten har innehållit meningsutbyten och överenskommelser om avgränsningar och innehåll i de olika föreningarnas arbetsfält samt frågor om uppdelning av ersättningar i olika arrangemang, lokalfrågor m.m. Deltagarna i Samarbetsgruppen upplever arbetet som värdefullt i en alltmer föränderlig omvärld som kräver informella kontakter för undvikande av missförstånd och andra olägenheter.

SAMARBETE SOV-SONG

Under senare år har vi haft ett gott samarbete mellan SOV och SONG. Det blev tex en Familjefest i SONG:s regi även i år. SONG-kören har haft träningskvällar med Helle Lemmik och uppträdde på Hembygdsdagen den 26 augusti samt på Lustikulla den 2 december under ledning av Martina Enggrön. Kören fick även ett externt uppdrag. Den blev inbjuden att sjunga julsånger hos Stockholms stadsstudiecentrum (Gamla Stans hembygdsförening) den 6 december.

STIFTELSEN

S:T MIKAELSKYRKANSI TALLINN KYRKOFOND

Svenska S:t Mikaelskyrkan i Tallinn är en viktig angelägenhet inte bara för estlandssvenskar i Estland och Sverige utan också för rikssvenskar, eftersom den utgör ett viktigt historiskt kulturminnesmärke. SOV engagerar sig i Stiftelsen S:t Mikaelskyrkans Kyrkofond för insamling av pengar till upprustning av kyrkan. Stiftelsen har under 1995 på olika sätt försökt förmå både svenska kyrkan och Kulturminister Margot Wallström att ta ett ekonomiskt ansvar för renoveringen - under 1995 dock utan resultat.

OMPRÖVNING AV VERKSAMHETEN OCH SAMARBETE

I verksamhetsplanen för 1995 konstaterade SOV:s styrelse inledningsvis följande: Kulturföreningen Svenska Odlingens Vänner befinner sig vid ett vägskäl. Vi har firat vårt minnesår "50 år i Sverige" och föreningen genomgår nu ett generationsskifte. Förutsättningarna för föreningens verksamhet har i hög grad förändrats, dels genom att Estland blivit fritt och vi fått möjlighet att besöka landet, återfå våra gårdar och bosätta oss där, dels genom att hembygdsföreningarna bildats och övertagit en del av SOV:s uppgifter. Detta gäller även i viss mån Svenska Odlingens Nya Generation (SONG).

VI BÖR DÄRFÖR UNDER ÅRET INLEDA EN PROCESS DÄR VI:

- analyserar och omprövar SOV:s roll och uppgifter i förhållande till Hembygdsföreningarna, SONG och Samfundet för Estlandssvensk Kultur (SESK).
- omprövar föreningens traditionella aktiviteter såsom hembygdsdag, kyrkodag etc.

- funderar över vad medlemskapet i SOV innebär och hur vi kan rekrytera nya medlemmar.
- finner nya former för vår verksamhet, anpassade till nya generationens behov och 2000-talets krav.

Denna process har inletts under året. En arbetsgrupp har bildats under ledning av SOV:s vice ordförande Ingvar Lindkvist och med representanter för hembygdsföreningarna och SONG. Det mest konkreta resultatet av detta arbete hittills är att SOV:s styrelse och hembygdsföreningarna gemensamt beslutat flytta till större och mer ändamålsenliga lokaler och att dela på kostnaderna. Ett annat resultat av denna omprövning är att vi nu beslutat att varje år i månads-skiftet november-december anordna en familjefest i samarbete med SONG. Erfarenheterna från den första familjefesten under minnesåret visade nämligen att vi till en sådan fest lyckades få betydligt fler yngre människor och familjer med barn att delta. Därmed fick vi kontakt med andra och tredje generationens estlandssvenskar och denna tradition vill vi gärna fortsätta med.

Samarbetet mellan SOV och Samfundet för Estlandssvensk kultur (SESK) har fortsatt som under tidigare år. Vi har på olika sätt stött svenskundervisningen vid Nuckö gymnasium och bidragit till att bygga upp en svenskspråkig folkhögskola i Pasklep med hjälp av bl a Sida, Svenska Institutet, Hela folkhögskola m fl. Vi har ännu inte lyckats hitta finansiärer för en renovering av Paskleps herrgård trots uppvaktningar under året av både UD och kulturdepartementet. Ett nytt inslag i detta samarbete är etablerandet av ett estlandssvenskt museum i Hapsal, för vilket en stiftelse har bildats för insamling av pengar.

Även samarbete med esternas organisationer har fortsatt under året bl a inom ramen för Stiftelsen Frihetens Port. En broschyr är under utarbetande och resterande medel har fördelats. Vi har också samarbetat vid planeringen av programmet för ESTO 96, där SOV kommer att medverka.

Arbetet med minnesskriften med arbetsnamnet "50 år av estlandssvensk historia 1944-1994" har fortsatt under året dock utan att kunna slutföras.

Efterfrågan på föredrag, artiklar och utställningar från SOV vid olika evenemang har ökat och vi har försökt uppfylla dessa önskemål så gott vi kunnat. Vi har bl a deltagit i planeringen av Emigrantåret 1996 och kommer att medverka med utställning och programaktiviteter. Vi bidrar därmed till att sprida kännedom om och öka intresset för estlandssvensk historia och kultur - en viktig uppgift för SOV enligt stadgarna. Den analys och omprövning av verksamheten som inletts under året kommer att fortsätta - särskilt för att öka rekryteringen av yngre medlemmar.

SOV:s styrelse vill till sist framföra ett varmt tack till alla som på olika sätt medverkat vid våra sammankomster eller skänkt bidrag eller gåvor till våra lotterier och till vår verksamhet i övrigt. Utan ett hängivet och oegennyttigt arbete av många medlemmar kan en ideell förening som SOV inte överleva. Vi vill också tacka SONG och hembygdsföreningarna för ett gott samarbete. Ett hjärtligt tack slutligen till er alla, medlemmar och läsare av Kustbon, som deltagit i våra fester och aktiviteter.

Resultaträkning 1995 (preliminär)

KOSTNADER		INTÄKTER	
Löner	87.327:00	Medlemsavgifter	510.959:50
Omkostnader	420.554:66	Finansiella intäkter	41.265:24
Avsättning till reserv för Minnesbok	40.000:00		
Årets överskott	4.343:08		
Kronor	552.224:74	Kronor	552.224:74

Balansräkning den 31 december 1995

TILLGÅNGAR		SKULDER	
Kassa	1000:00	Kortfristiga skulder	270.522:92
Bank	559.443:46	<i>Fonder</i>	
Obligationer	77.389:00	Hans och Lydia Pöhls minnesfond	80.000:00
Andelar i obligationsfond	100.000:00	<i>Eget kapital</i>	
Övriga kortfristiga tillgångar	35.625:25	Reserv för minnesbok	40.000:00
		Insamlade medel	378.591:71
		Årets överskott	4.343:08
Kronor	773.457:71	Kronor	773.457:71

Stockholm den 25 januari 1996

Sven Salin

Ingvar Lindkvist
Margit Rosen Norlin
Linda Stahlman

Bertil Westerman
Bertil Björk
Herbert Stahl

KULTURFÖRENINGEN SVENSKA ODLINGENS VÄNNER

kallar härmed medlemmarna till

ÅRSMÖTE

*lördagen den 13 april 1996 kl 13.00 i Eesti Maja,
Wallingatan 34, Stockholm.*

UR PROGRAMMET:

☐ S:t Mikaelsskyrkan i Tallinn, upprustning och framtida användning. Ivar Boman berättar.	☐ SONG-kören medverkar
☐ Ervin Johan Sedman tilldelas ett stipendium för sina insatser för svenskhetens bevarande i Estland.	☐ Allsång
☐ Samfundet för Estlandssvensk Kultur, Ervin Johan Sedman berättar om föreningens arbete och Paskleps folkhögskola.	☐ Stadgeenliga årsmötesförhandlingar. (Ta med årsberättelsen)
	☐ Kaffe med dopp till ett pris av 60:-

Hjärtligt välkommen önskar Styrelsen

Svenskbybor i Kanada

SVENSKBY SIDAN

Många svenskbybor har under olika perioder sökt sig bort från hembyn vid Dnepr och över Atlanten, ända till Kanada. Orsakerna låg i jordbrist i hembyn och oron för den unga männens långa rekryttjänstgöring i den ryska armén. Antalet utvandrare kan uppskattas till knappt tvåhundra. Den förste var Hendrik Kristiansson Utas (f 1853) som med hustru Beata och fem barn sökte sig iväg 1886. Familjen bosatte sig efterhand i staden Wetaskiwin i provinsen Alberta, söder om provinshuvudstaden Edmonton. Hit sökte sig något senare fler svenskbyfamiljer: Josef Pettersson Utas (f 1850), Johan Andreasson Malmas (f 1863), Johan Kristiansson Tinis (f 1861), Mats Jakobsson Hansas (f 1863) och Kristian Pettersson Albers (f 1838). Just i Wetaskiwin finns det ganska många svenskbyättlingar kvar ännu i dag. Medlemmar av två olika familjer Sigalet sökte sig vid samma tid ännu längre västerut. Det var förre bykrögaren i Gammelsvenskby Andreas Hindriks-son Sigalet (f 1844) och hans bror Mickel Hindriksson Sigalet (f 1851). Av den andra släkten var det Johan Simonsson Sigalet (f 1862) och Hendrik Simons-son Sigalet (f 1866). Mats Pettersson Albers (f 1853) följde efter. Alla dessa med familjer slog sig ned i British Columbia. I Okanogadalen, vid Shuswampfloden och runt Mabelsjön fanns det land att få. Hit sökte sig flera svenskbybor under perioden 1900-1913. Här kan nämnas Johan Andersson Annas (f 1862) med familj, Mats Matsson Knutas (f 1870), Teodor Andreasson Malmas (f 1873) och Johan Andreasson Utas (f 1880).

Vidare västerut

Bland svenskbyborna som 1929 anlände till Sverige var det flera som tidigt bestämt sig för att fortsätta emigrationen vidare västerut. En grupp under ledning av läraren Gustav Pettersson Utas köpte en farm (Van Horn) utanför den stora spannmålsstaden Winnipeg i provinsen Manitoba. Gustav Utas återvände till Sverige, men fyra svenskbyfamiljer kom att stanna här. Hit hörde till exempel familjen Theofil Matsson Annas (f 1897). Den största gruppen svenskbybor kom emellertid att slå sig ned ett par mil väster om Winnipeg på ett ställe som heter Meadows (större delen tillhör samhället Rosser). Meadows

ligger intill den stora järnvägen på Canadian Pacific Railway.

Här köpte en grupp svenskbybor in en stor farm (1.900 har) som kallades Camp 1 och Camp 2. Sammanlagt var det tolv familjer som deltog i köpet av andelsfarmarna år 1931. Ett år senare anlände ytterligare två familjer.

Av alla dessa sökte sig så småningom fem familjer bort, men nio familjer återstod slutligen alltså. Dessa var:

Petter Andreasson Hoas (f 1892),
sonen Johannes Pettersson (f 1913),
Fredrik Simonsson Malmas (f 1907),
Andreas Simonsson Malmas (f 1880),
Andreas Greisson Norberg (f 1882),
Julius Johansson Norberg (f 1899)
och
Johannes Johansson Norberg (f 1900).

Efter ett slitsamt arbete rustades farmen upp och efterhand kunde man dela upp den i delar om cirka 200 har per hushåll. Alla som besökt Meadows har omtalat att en viss svenskbyanda fortfarande existerar där och att många av de äldre än talar sitt gamla opåverkade svenskbybymål. Kanske är det denna plats som stoltast bär en obruten tradition från Gammelsvenskby i Ukraina, så som den en gång fungerade som en sammanhållen svensk by. I Meadows fanns förresten sedan tidigare svenska invånare. Familjen Anders Hagborg (f 1871) var först på plats och efter Anders Hagborgs död 1905 gifte änkan Johanna om sig med den i Norrköping födde Viktor Carlsson (f 1873). Flera barn Hagborg

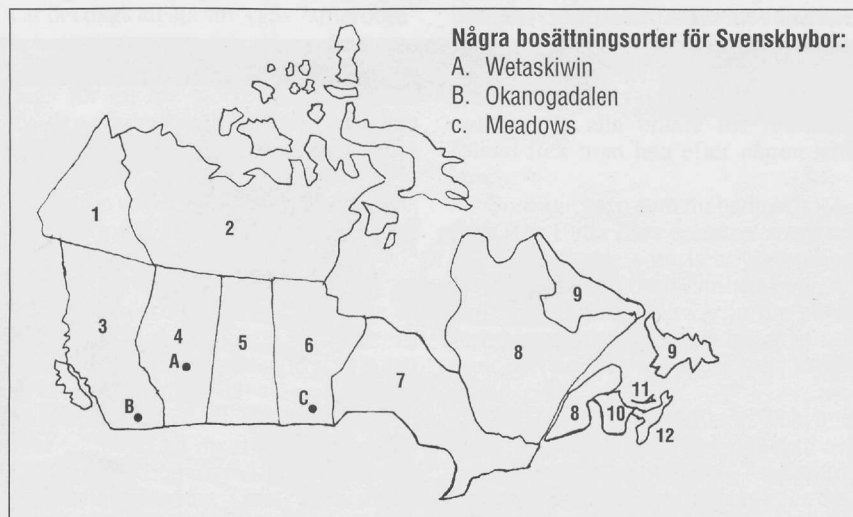
och Carlsson har egna farmer sedan dess i området. Intressant nog har sedan också flera rysslandstyska familjer slagit sig ner kring Meadows. Hit hör familjerna Braun, Voth, Toews, Reimer och Warkentin. Det är alltså inte bara svenskbyborna som har rötter vare sig i Sverige eller Ukraina. Kanada är ju som bekant ett multietniskt land, likaväl som sin store granne i söder - USA. Det totala antalet svenskbyättlingar i landet kanske kan uppskattas till drygt ettusen personer.

Resa till Kanada

Till minne av att det nu är 100 år sedan de första svenskbyborna utvandrade till Kanada, så undersöker Simon Hoas (Tel. 0498/51281) möjligheterna att få till stånd en gruppresa för att hälsa på svenskbyborna i Kanada i augusti. Intresserade ombuds höra av sig snarast.
Forts s 24.

Förklaringar till kartan:

1. Youkonterritoriet
2. Nordvästterritorierna
3. British Columbia
4. Alberta
5. Saskatchewan
6. Manitoba
7. Ontario
8. Quebec
9. Newfoundland
10. New Brunswick
11. Prince Edward Island
12. Nova Scotia

Vallandet i Estlands svenskbygder.

I Estlands svenskbygder var vallandet av boskap i allmänhet en uppgift för barnen. Man började "gå vall" redan i fem-sexårs-åldern och fram till att man hade slutat skolan vid 14-15 års ålder. Sammansättningen var blandad, både flickor och pojkar, yngre och äldre, och ibland även någon vuxen person. Man kallades för vallpojke, vallflicka, vallkarjas eller vallbåne.

Tidigare vallade man gemensamt i varje by, men i början på 30-talet började varje gård gärda in sina hagar med tagträdsstängsel och det gemensamma vallandet upphörde nästan. Det enskilda vallandet fortsatte dock ty fåren var svåra att gärda in och även korna behövde övervakas. Vallandet byvis var mycket roligare än det enskilda, som ju blev ganska tråkigt. Korna skulle ut tidigt på morgonen, redan vid sextiden och det var mycket svårt att gå upp så tidigt och ofta somnade man om och måste väckas igen.

I vissa byar där vallandet var enklare genom naturliga gränser (som t ex åar eller stränder) så hade man någon äldre person som ensam vaktade hela byns boskap. Denna person som oftast inte hade full arbetsförmåga på grund av något handikapp, fick då betalt i form av naturaförmåner från de olika gårdarna.

Färvask i Rickulån. Foto: SOV:s arkiv.

I matväskan "vallpusan" fick man med sig smörgåsar "smeråbre" och en flaska med mjölk. Ibland när man skulle vara borta hela dagen då fick man med en ask med smör "smärkarp" samt rå potatis som man skulle glödstecka. Glödsteckt potatis med en klick smör smakade mycket gott. Men att få till en riktig brasa kunde vara svårt ibland. Tändstickor hade man med sig men om det regnade och var fuktigt då var det problem. Man fick leta efter torra löv eller näver från någon björk för att få fart på elden.

Ett problem var också tiden när man skulle gå hem med korna på kvällen. Inget vallbarn hade någon klocka och där det inte heller bodde någon i närheten då fick man hitta på någonting. Man gjorde ett enkelt solur genom att slå ner en pinne i marken och placera stenar på pinnens skugga vid vissa tider på dagen. Detta fungerade ju bra när solen sken

men vid mulet väder gick inte denna klocka. Ibland när det regnade och mörknade tidigt då tyckte man att det var kväll och man började vandra hemåt med kreaturen, men då det visade sig att man kommit hem alldeles för tidigt med djuren så fick man kritik för detta.

Regnet var för övrigt det otrevligaste inslaget i vallbarnens tillvaro. Regnkläder och gummistövlar var det knappt om och ofta var man våt och frusen. Mitt i sommaren gick man barfota, men på höstkanten när det blev dagg och ibland även frost på morgnarna då hade man så kallade "skuar" på fötterna. Dessa voro dock inte täta och ofta var man våt om fötterna.

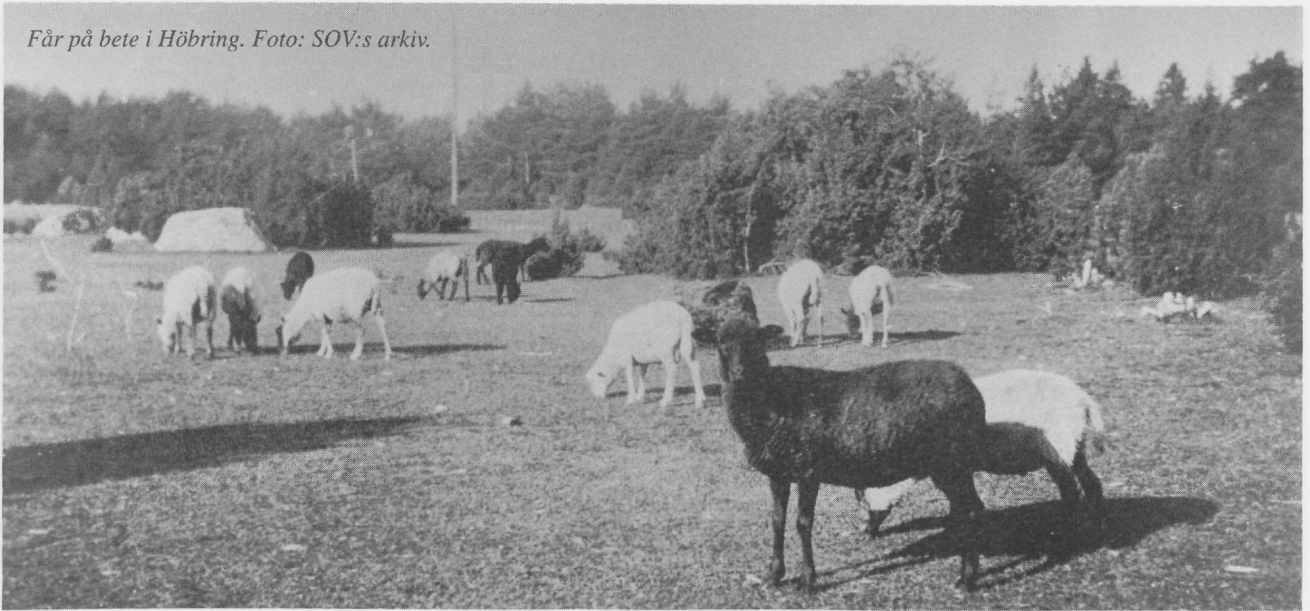
Tidigare hade man något som kallades "klämpar", som bestod av en träplatta för varje fot, och med två tvärsålar på undersidan så att man kom upp en bit från marken. Dessa hade öglor på sidorna och baktill och spändes fast med ett snöre, men de var nog ganska obehagliga att gå med. Lika illa var det med regnkläder. För barnen fanns det inga sådana alls, endast en så kallad "storduk" som man svepte om sig, om man råkade ha den med sig när regnet kom. Man lärde sig så småningom att ställa sig under ett lummigt träd och när det började regna genom så svepte man duken om sig och på så sätt höll man sig torr ganska länge.

Senare började folk låta väva ett tjockt tyg av lin som man själv hade odlat. Tyget vävdes i Hapsal och liknade segelduk och var nästan vattentätt och av detta sydde man regnrockar. Övrig utrustning som vallarna skulle ha med sig var en cirka två meter lång avkvistad björk- eller alruska "sprot" som man motade korna med, och som olydiga kor fick smaka på ibland.

Man hade också en del lekar som man roade sig med. Den mest vanliga var att plocka stenar "nappa" som gick till så att alla barnen satt i en ring på marken och man hade fem eller tio runda stenar som man slängde på marken framför sig. En sten slängdes upp och sen skulle man snabbt ta en från

Får på bete i Höbring. Foto: SOV:s arkiv.

marken och fånga den fallande sten. Det fanns många krångliga regler för denna lek som jag av utrymmes skäl inte kan beskriva här. Och andra lekar som förekom kallades "Libb labb bete pål" och "Ingen rövare finns i skogen" förekom.

Man hade också en del sportsliga aktiviteter, som t ex höjdhop, löpning, fingerkrok och träpåsdragning "kävoldräas".

I hagarna växte det ganska rikligt med smultron. Då gjorde man en strut av barken från en al "smultorskru" som man fyllde med smultron. Struten gjorde man genom att välja ut ett kvistfritt ställe på en al skära genom barken runt om på två ställen och ett snitt mellan dessa ringar varefter man kunde dra av barken vika den på mitten och sedan hade man en bra strut att fylla med smultron.

Som vallare hade man alltid en liten kniv med sig och förutom smultronstrutar så gjorde man pilbågar, små visselpipor samt vackra käppar "lindståkar". Man valde ut en lagom käpp och skar två streck i spiral genom barken utefter hela käppen och avlägsnade barken mellan strecken. Även vackra mönstrade löv gjorde man genom att vika al eller asplöv några gånger och sedan bita lätt i dem några gånger mellan tänderna. Även pilbågar gjorde man och tävlade om vem som sköt längst. På våren när korna släpptes ut första gången då tålde de inte det näringsrika färska gräset och de fick en sjukdom som kallades "räsote", de fick blod i urinen. För att motverka detta så smorde man mulen på dem med tjärvatten. Det var det tunnaste av trätjärnan man fick vid tjärbränningen, och det bestod nog mest av terpentin. Vilken verkan detta hade vet jag inte men man såg att korna inte tyckte om det ty det sved nog ganska ordentligt.

Ibland fick även vallbarnen känna på denna sveda. Man var ju ofta våt om fötterna och då fick man sprickor och sår mellan tårna "rå tånar" som det

kallades. Man lindade då tårna med yllegarn men när inte detta hjälpte då smörjde man på tjärvatten som sved fruktansvärt, men tårna läktes.

Fram på eftersommaren när ängarna hade växt till efter slättern, då började man valla korna på dessa ängar. Där fanns ett rikligare bete och även rikligt med svamp som korna var mycket förtjusta i. En del kor var mer självständiga och rörligare av sig och ville gärna försvinna och de fick därför bära en skälla om halsen. Skällorna var av olika storlek och kvalitet vilket gjorde att de hade olika klanger, och det lät mycket vackert när byns all boskap vandrade ut på morgonen och tillbaka på kvällen.

Några svampar plockades inte av vallbarnen ty det var inte brukligt att äta svamp, det var helt enkelt djurföda. Däremot plockade man mycket hasselnötter som det fanns gott om i ängsmarkerna, och man skaffade sig ett förråd med julnötter. Här i ängsmarkerna vallade man varje gård för sig, men man höll ändå kontakt med varandra genom att ho "hoja" som särskilt flickorna var duktiga på. När någon hoade en gång då var det dags att äta smörgås "smerobre" och de övriga svarade då med samma signal. Två hoande betydde att det var dags för en lite större måltid och på kvällen när det var dags att vandra hemåt då hoade man hur många gånger som helst.

Korna var mycket känsliga för vissa insekter och varma dagar när bromsarna "brämse" kom då reagerade de med att börja springa "bisa". De lyfte svansarna rätt upp i vädret och satte av i språng alla på en gång. Om det fanns en sjö i närheten så sprang de ut i vattnet en bit och stannade där tills bromsarna hade försvunnit, de flög tydligen inte ut över vattnet. Om inget vatten fanns då sprang de in mellan träd och buskar och gned av sig ohyran. Tjurar hade man i allmänhet inte med korna ivall utan de fick hålla till i en särskild inhägnad hemmavid. Vallarna fick hålla reda på

när någon ko började bära sig konstigt åt då skulle man tala om det hemma. Kon leddes sedan till någon granne som hade tjur som då befruktade kon.

Med fåren var det annorlunda. Där hade man alltid med några baggar och då såg ju barnen hur befruktningen gick till och att detta resulterade i att lamm föddes. På detta viset fick man sexualundervisning på ett naturligt sätt vid ganska tidig ålder. Man började tro att det gick till på liknande sätt bland människorna, och tvivel uppstod på att småbarn hämtades från "Musakärre" eller "Lerdappskogen", som det påstods.

Detta var berättelsen om hur vallandet gick till byvis, men fram på 30-talet började man gärda in sina hagar med taggråd och vallandet upphörde delvis. Färvallandet fortsatte byvis som förr ty det var ju svårt att göra säkra stängsel för fåren. Till färvallandet behövdes det endast en person och man turades om från gård till gård, man hade "färkorda". En upplevelse var när fåren skulle tvättas. Då skulle så många barn och kvinnor som möjligt vara med och man drev fåren till en närbelägen sjö där barnen skulle hålla dem kvar vid vattnet medan kvinnorna drog ut fåren i sjön och tvättade av dem. De verkade vara rädda för vattnet och förde ett oerhört oväsen när alla bräkte för full hals. Ibland fick man leta efter någon smitare.

Somliga barn som nu hade blivit lediga fick flytta över sommaren till någon främmande som behövde vallare ibland till och med till estniska byar. Att valla hos främmande var ju bra på ett sätt. Man lärde sig lite andra seder och bruk och hos esterna lärde man lite av deras språk.

Betalning för sommaren fick man alltid i natura, såsom säd, nya skor och strumpor samt hemvävt tyg som någon skräddare fick sy byxor och kavaj av. Allt detta var ju en god hjälp till familjens ekonomi.

Axel Ahlberg

ESTO 96 och estlandssvenskarna

I föregående Kustbon lämnades några hålltider. Våra programinslag börjar ta form. Hittills har jag fått bekräftelse från följande artister. Nyckelharpan kommer att hanteras av Svante Lagman och riksspelmannen Styrbjörn Bergelt. Runö-ättlingen Junne Öman har många fiollåtar i sitt program. Rågöflickan - Martina Enggrön hör vi igen. SONG-kören och Rågöbornas Danslag och spelmän, förstås.

ESTO-PROGRAMMET I STOCKHOLM

Söndagen den 4 augusti 1996

Golfturnering
ESTO-loppet (stadslopp 10 km)
Högtidlig invigning av ESTO 96 i Stadshusparken
Ekumenisk gudstjänst-kyrkokonsert
Invigning av handelsmässan
"Östersjön och dess miljö", ungdomsworkshop öppnas
Utställningarna öppnas
Veteranafton
Teaterföreställning
Välkomstafton (öppet hus i CCC)

Måndagen 5 augusti 1996

Utlandsesternas VII kongress
Om turism Sverige-Estland (seminarier, videos)
Seminarium: Affärsmöjligheter i Estland, Stockholms Handelskammare.
Idrottstävlingar för ungdomar
Båtturer i Stockholms skärgård
Dockteater för de minsta
Estniska akademiska organisationers träff
Föreställning av Estniska Nationalteatern i Kanada
Traditionella estlandssvenska danser och sånger
Litterär eftermiddag
Gymnastikuppvisningar av estniska trupper från Kanada
"ESTO-klanger", solister från USA och Kanada

Tisdagen den 6 augusti 1996

Ungdomskongress
"Östersjön och dess miljö", symposium
Möten mellan svenska och estniska vänorter
Estniska organisationers möten
Kavalkad av estniska folkdanser
Båttutflykt för ungdomar
Solistkonsert med verk av estniska tonsättare
Föreställning av Malmöflickorna

Onsdagen den 7 augusti 1996

Sightseeing i Stockholm
Avfärd till Tallinn

Under tiden 8-11 augusti anordnas i Tallinn ett stort antal evenemang med bl a teaterföreställningar, konserter, gudstjänster, konferenser, skolträffar, gymnastikfest, sång- och dansfest, ceremonier till minne av ockupations-offren, fortsättning av symposiet "Östersjön och dess miljö" m.m.

ESTO-96

Estlandssvenskarnas program äger rum i Scala teatern - Eesti Maja måndagen den 5 april 1996 med början kl 12.30. Alla utställningar estlandssvenskarnas finns att beskåda i CCC-Norra latin.

Vi presenterar ordföranden i de världsomspännande kultur- och festspelen.

I SOV-registret är Sven Erik Hanson född i Tallinn den 19 maj 1932 och med den "historiske" Juhan anlände han med föräldrarna till Sverige den 16 augusti 1944. Far Villem (10/7 1896-6/3 1977) var född i Pasklep på Nuckö och mor Marie Leontine var född Petersen (11/12 1899-27/12 1985). Båda var mycket engagerade i S:t Mikael's församling i Tallinn. Sven, med scoutledarnamnet Tillu, är ordförande i Sverigeesternas Förbund och major i svenska armén.

ESTO är en estnisk världsfestival som vuxit fram ur de internationella estniska kulturdagarna 1972 i Toronto, Kanada och 1976 i Baltimore, USA.

Sedan dess kallas evenemanget ESTO. Syftet var att ge ester i exil möjlighet att mötas, att synliggöra en gemensam kultur och att manifestera frihetskravet för det ockuperade Estland.

1980 var Stockholm säte för ESTO. Då anordnades en stor frihetsdemonstration, konstutställning i Kulturhuset, stor utställning med demonstrationer i Nordiska Museet, där estlandssvenskarna var aktiva och mycket annat.

Hugo Mickelin

Ombud för SOV i ESTO 96
Huvudkommitté

Aktuell information om bokning av gemensam båtresa till Estland.

Avresa med M/S Silja Symphony från Siljaterminalen i Värtan den 7 augusti kl 18.00 direkt till Tallinn. Återresa efter individuell önskan med Silja Line Tallinn-Helsingfors-Stockholm.

Priserna för enkelresa per person 330:- i C-hytt och så uppåt i trappor och priser.

Reserverade övernattningsrum i Tallinn: Hotell Pirita, enkel 285:-, dubbel 370:-. Hotell Olympia, enkel 385:-, dubbel 470:-. Hotell Viru, enkel 365:-, dubbel 540:-.

Blanketter för bokning av resa kommer att finnas på SOV:s exp.

Blanketten sänder du senast den 30 april till ESTO-96, Box 186, 101 23 Stockholm, samtidigt som du betalar beloppet till postgiro 56 89 14-7.

Ytterligare information kan erhållas från Silja Lines kontor, Kungsgatan 2, Stockholm tel 08-22 21 40. Tala med Helena Peltoniemi, Petri Sarkkinen eller Ulrika Buch.

För visum vänder du dig till Estniska ambassaden, Storgatan 38, Stockholm. Tel 08-661 58 10, fax 662 99 80.

Hugo Mickelin

President Lennart Meri välkomnas till Birkas herrgård av rektor Laine Belovas. Dessutom syns fr v presidentens hustru Helle Meri samt gymnasieelverna Kaire Aring och Enely Estaal. (Samtliga foton Ain Sarv.)

Birkas herrgård färdigrenoverad för Nuckö gymnasium.

Den 19 december 1995 ägde den officiella invigningen av Birkas nyrenoverade herrgård rum i Nuckö. I ceremonin deltog även Estlands president Lennart Meri tillsammans med sin fru Helle Meri. Trots att gymnasieundervisning drivs i Birkas herrgård sedan september 1995 invigdes byggnaden officiellt den 19 december 1995.

Vid festligheterna deltog även Estlands president tillsammans med sin fru. Lennart Meri som på morsidan härstammar från Nuckö och har sitt sommarresidens här.

Redan tidigt denna vackra vinterdag samlades man vid Birkas centralplats för att hälsa gästerna. Bilkortegen anlände till Birkas kl.14.

Efter välkomsthälsning av kommundirektör Ülo Kalm och undertecknad och lite samspråk med folket gick presidentparet vidare mot herrgården.

I herrgårdsfoajén mottogs de av skolans rektor Laine Belovas och ett par gymnasieflickor. Därefter började invigningsceremonin.

En festlig stämning rådde och skolans blåsorkester spelade. I sitt hälsningstal uttryckte Lennart Meri sin beundran över det renoveringsarbete som gjorts och önskade att Nuckö Gymnasium skulle bli ett av Estlands fönster mot den vida världen. Som gåva och minne fick Nuckö skola ett presidentporträtt samt några böcker för biblioteket.

Festtalarna var många - vi nämner här Sveriges nya ambassadör i Estland Katarina Brodin, representanter från Nuckös vänorter i Åtvidaberg Olof Sandqvist och Olof Söderbäck (den sist-

nämnde är född i herrgården) och från Kronoby i Finland Håkan Wikström och Gösta Svenfelt, länsförbuden i Läänemaa distrikt Hannes Danilov, vicekansler i Estlands utbildningsdepartement Mati Kask.

Avslutningsvis sjöng skolkören Modersmåls sång. Festmötet följdes av en kort rundtur i de nyrenoverade lokalerna, och en bankett där ytterligare tal och skål utbyttes och tack och gåvor utdelades till alla som bidragit till renoveringsarbetena och nuvarande ägaren till herrgården.

Herrgårdens invigning varen av årets händelser särskilt för Nuckö kommun. "En pärla ytterligare i Nuckö" yttrades av kommundirektören Ülo Kalm. Renoveringen har pågått sedan 1989 och man har inte bara lyckats återställa själva byggnaden utan också den historiska atmosfären.

I herrgården finns numera klassrum för de yngsta gymnasisterna, fyra språk-

kabinett, svenskspråkigt skolbibliotek, rektorsexpedition och en gästlägenhet. På kvällstid används lokalerna även av Paskleps Folkhögskola.

Ivar Rüütli

Kommunfullmäktiges ordförande

Presidenten i samspråk med Peeter Olesk (fd kulturministern) och Jaanus Pikani (adjunkt).

Tiiu Lõhmus, designer och Katrin Etverk, arkitekt avtackades med blommor.

RICKUL/NUCKÖ
HEMBYGDSFÖRENING

Styrelsen har utsett Ervin-Johan Sedman till hedersmedlem i föreningen. Ervin-Johan, som är bördig från Enby, har under många år kämpat för den estlandssvenska kulturen, bl a som ordförande i SESK.

Vi har nu fått vår 600:e medlem! Det blev Margot Mägi i Nyköping med härstamning från Pasklep.

Vi tar gärna emot artiklar, berättelser, dikter, foton och information till medlemsbladet. Allt är välkommet.

Föreningens årsmöte äger rum lördagen den 20 april kl 13.00 i Rågsveds Folkets Hus.

Programmet omfattar årsmötetsförhandlingar, information, underhåll-

ning och lottförsäljning. Kaffe serveras. Portarna öppnas 12.00. Välkomna!

Den som inte är medlem kan bli det i Rågsved, men det är enklare att sätta in medlemsavgiften 150 kr (50 kr ungdomar t o m 25 år) på pg 55 68 81 - 1.

Per-Erik Fyhr

Informationskommittén

Hjärtligt tack!

Forna skolelever från Hapsal har i Kanada tagit initiativet till att hedra vår mångårige, till Sibirien deporterade och där avlidne lärare och rektor Anton Ükstis minne genom att låta skulptera hans byst som i sommar skall placeras i aulan i Hapsals gymnasium på Wiedemansgatan. Hans forna elever i Sverige har stött aktionen mycket livligt och med varmt hjärta - särskilt lärare och elever från förutvarande Hapsals svenska gymnasium. Insamlade medel, ca 10.000 kr, med förteckning över bidragsgivarna har skickats till kommittén i Kanada.

Hjärtligt tack till var och en.

Härma Meissner

Insamlingskoordinator i Sverige

SVENSKBY-KLIPP

Resa till Ukraina

Stig Buskas i Gammelmarn (tel 0498/58055) planerar att hålla i en resa till Gammelsvenskyby i september. Förfrågningar och anmälan görs snarast.

Skivinspelning

Svenskbykören kommer att under våren spela in en CD-skiva (+kassett) med svenskbylåtar. Birgitta Utas i Visby har gått en kurs i "Sång på svenskbyvis" och det är detta som resulterar i att kören under Eivor Buskas ledning gör en inspelning i en gotländsk kyrka under våren.

Kurs i svenskbymåll

Sigfrid Hoas (tel 0498/212575) startar en ny kurs i svenskbymålet den 29 februari i svenskbygården, Roma. Målet är att bl a översätta en gutnisk berättelse, "Mormors kattbåsn", till svenskbymåll. Resultatet, preliminärt kallat "Gammalskathan", ska ges ut i ett litet häfte.

Ormsö folkdanslag saknar kjolar!

"Kära ormsöbor i Sverige! Vår önskan är att ge nytt liv åt era vackra plisserade kjolar. Varför inte skänka dem till Ormsö kommun för att användas av folkdanslaget vid högtidliga tillfällen? Överlämnandet sker förstas på villkor som passar givaren. Här i Estland finns ej möjlighet att tillverka de typiska ormsökjolarna. Musiken, låtarna och danserna klarar vi, men inte kjolarna!"

Hör av dig till SOV:s exp om du har en kjol som du kan skänka. Ulla-Stina Rundgren, Margareta Hammerman eller Hugo Mickelin förmedlar det glädjande budskapet till Ormsö kommun.

Hjälp oss hitta anonyma prenumeranter!

Vi har fått in ett tiotal inbetalningskort avseende prenumerationsavgiften för Kustbon 1996. Några har i hastigheten glömt att fylla i avsändare så vi vet inte vilka som sitter och väntar förgäves på Kustbon! Vi kan alltså bara hoppas på att dessa personer beklagar sig för släkt och vänner eller hör av sig när de saknar tidningen.

Hur länge skall vi kalla oss estlandssvenskar?

I massmedia uppmärksammas mera sällan estlandssvenskarna och deras ättlingar. För att avhjälpa bristen på PR skulle man kunna efterlikna det som Wasaorden i Sverige har på "Skansen" med val av årets svensk-amerikan. Varför inte ha något liknande, fast mindre jippo, med årets estlandssvensk? Ett dylikt arrangemang kanske förenar estlandssvenskar och deras ättlingar över åldersgränserna och ger oss alla välbehövlig PR.

Det finns en hel del prominenta personer som utträttat mycket positivt för oss alla och bidragit till att svenskbygderna blivit kända. För att nämna några så har vi Hans Lepp, som i flera år tjänstgjorde på Sveriges ambassad som kulturattaché. Han har skrivit böcker om estlandssvenskar och andra svenskar i Estland och han har genom sina personliga besök och föredrag i den f d svenskbygden utträttat mycket. En annan herre är Ivar Boman som verkar i S:t Mikaelsskyrkan i Tallinn och mycket entusiastiskt drar sitt strå till stacken och sist men inte minst Sven Salin för sina prestationer bl a i samband med firandet av 50 år i Sverige. Kustbons läsare och andra intresserade kunde sända in förslag och sedan får vi rösta om lämplig kandidat. Man kan naturligtvis också göra det hela på andra sätt men det överlåter jag åt redaktören.

Arne E. Thomson

Sviby byalags årsmöte och 10-årsjubileum

DEN 27 APRIL KL 12.30

PÅ

EESTI MAJA,
WALLINGATAN 32

*

SENASTE NYTT FRÅN ÖN
OCH MARKFRÅGORN.

*

STYRELSEN INFORMERAR.

*

DESSUTOM KOMMER SILVI RANK
FRÅN SVIBY OCH BERÄTTAR
OM VAD SOM HÄNDE MED
GÅRDARNA EFTER 1945.

*

KOM OCH SJUNG ALLSÅNG
OCH UMGÅS MED TREVLIKA VÄNNER.

*

MAT TILL SJÄLVKOSTNADSPRIS
120 KRONOR.

*

ANMÄLAN TILL ORDFÖRANDE
ALGOT SLÄT 08/711 88 42,
VICE ORDFÖRANDE
BIRGER APPELBLOM 08/560 30111
ELLER KASSÖR
OLLE NYHOLM 08/97 46 55
FÖRE DEN 20:E APRIL

Välkomna!

Om insamlingen för svenska kyrkan i Tallinn

Det var litet trögt när insamlingen startade våren 1993 på initiativ av den då nybildade stiftelsen S:t Mikael's i Tallinn kyrkofond. Vid slutet av år 1995 kunde emellertid konstateras att vi uppnått ett totalt insamlingsresultat av drygt 300.000 SEK.

Bidragsgivarna har varit medlemmarna i S:t Mikael's kyrkans vänförening, övriga privata gåvogivare, församlingar, syföreningar m.m. Vidare har vi erhållit mycket generös söndagskollekt från ett av Sveriges stift. Under 1996 kommer vi att erhålla stiftskollekt från tre svenska stift, 75.000 SEK från Konung Gustaf VI Adolfs fond för svensk kultur samt 300.000 SEK från svenska kyrkans Kyrkofond. Vi har hos samtliga Sveriges stift anhållit om en stiftskollekt under år 1997. För de influtna medlen har kyrkans tak kunnat repareras och en värmeanläggning installeras samt diverse övriga invändiga förbättringar vidtagas. Med de ovan nämnda tillskotten 1996 kan den nödvändiga dräneringen runt kyrkan utföras nu i år. Den ojämförliga största restaureringen, både in- och utvändigt, återstår dock ännu. Kyrkorådet i S:t Mikael's församling i Tallinn och stiftelsen S:t Mikael's i Tallinn kyrkofond har bitt mig rikta ett varmt tack till alla bidragsgivare för de summor som influtit. Det är vår förhoppning att ni inte förtrötts i fullföljandet av denna insamling, vars ändamål är så intimt förbundet med både den estlandssvenska och den rikssvenska historien i Estland. Stiftelsen S:t Mikael's i Tallinn kyrkofonds postgirokonto är 649 27 05-6

Till förmån för insamlingen kommer det att hållas en soaré fredagen den 19 april 1996 kl. 19.00 i Immanuelskyrkan, Kungstensgatan 71 i Stockholm. Medverkande blir kända artister från opera- konsert- och teaterscenerna samt sångare och musiker från Immanuelskyrkan. I samband härmed håller föreningen S:t Mikael's kyrkans vänner sin årsstämma inom Immanuelskyrkans lokaler kl 17.30. Separat kallelse kommer att utsändas härom. Varmt välkomna både till årsstämman och soaré!

Thomas Lorentz

Svenska S:t Mikael's församling i Tallinn

Gudstjänster: 17 mars, 7 april, 19 maj och 16 juni. Samtliga gudstjänster påbörjas kl 12.00 och direkt efteråt bjuder damavdelningen på ett rikligt dukat kyrkkaffe där alla kyrkobesökare är hjärtligt välkomna!

Den 16 maj förväntas den Akademiska Manskören från Göteborg uppträda hos oss med medverkan bl a av generalsekreteraren i Riksföreningen Sverigekontakt, Lennart Limberg. Klocktid är ännu ej bestämd men kan erhållas senare från vårt kansli som är öppet vardagar kl 10.00-14.00. Kyrkan är öppen för besökare vardagar kl 10.00-18.00. "Rykande färsk" Dagens Nyheter från Sverige finns att läsa i entréhallen. Och Kustbon, Sverigekontakt, Rickul/Nuckö hembygdsförenings medlemsblad finns att läsa på kontoret. Välkomna!

Ivar Boman
Kyrkorådets ordförande

Resor till Estland sommaren 1996.

- ☞ 24 - 30 juni
- ☞ 26 juli - 1 augusti Ormsödagarna
- ☞ 7 - 13 augusti Esto 96

Buss för 30 personer
(Varje resa kräver minimum 15 pers.)

Prisexempel:
5 dagars resa till Ormsö
ca **3.500:-**
Båtresa med B-hytt T/R (exkl mat).
Helpension på Ormsö

Boka hos
Älvsjö Resebyrå
Tel 08-647 79 00

Övrig information:
Hasse C Utflyktsservice
Hans Callergård 08-647 12 48

Var man bor i Reval, Hapsal och Rickul/Nuckö

Eftersom många estlandssvenskar samt deras ättlingar och även andra Estlandsbesökare ofta tillfrågar mig angående lämpliga, prisvärda övernattningsmöjligheter, kommer jag med följande tips:

Roosta puhkeküla (Rostas semesterby, Rickul/Nuckö)

En fin nybyggd semesterby som tyvärr fått ryktet att priserna är höga. Intresserade kan kontakta:

AS Swedest Motel Group
EE-3174 Tuksi, Läänemaa, Estland
Tel (372-47) 97230 och 57665
Fax (372-47) 57875 och 56966

Hotell Lembitu

Lembitu 3, EE-0001 Tallinn
Tel 372-6317940

Hotellet har 30 rum, alla ständigt belagda. Därför görs ingen reklam. Ingen hotellskylt finns på byggnaden och inget namn vid ingången. Utifrån ser huset nedgången ut men här bor många prominenser. Den förste jag mötte av hotellets gäster är svensken Sven "Tillu" Hanson, som bl a är högste ledare för projektet "ESTO-96".

En del rum är nyrenoverade. Dubbelrummen kostar 220 - 350/dygn. Dyrast var en oerhört snyggt renoverad 2-rumssvit (4 sovplatser) 600/dygn. Alla rum (8 enkla, 14 dubbelrum, 4 st halvsviter, 4 helsviter) med tillsammans 55 bäddar är försedda med badrum och toalett, TV samt telefon. Frukost ingår inte i rumspriserna. Restaurang finns. Bevakad gratis bilparkering för 28 personbilar.

Hotelldirektören Viljam Lembinen, tar emot beställningar via telefon dagligen mellan kl 08.30-11.00 (lokal tid). Nya gäster måste kunna referera till någon som bott på hotellet tidigare.

Tammiku hotel och restaurang.

IB:s kommentar: Hotellets läge i samma kvarter som Estlands utrikesministerium, är så centralt, som man någonsin kan önska sig - ca 300 meter från "Kaubamaja". Bokningen kan verka krånglig första gången men nya gäster kan beställa via mig. Minst en månad i förväg. Dir Lembinen talar tyska, finska och ryska utöver estniska språket. Enkelrummen rekommenderar jag inte men "tvåorna" får man för nästan lika mycket.

Hotell Mihkli

Endla 23, EE-0105 Tallinn
Tel 372-2453704 och 453819.
Fax 372-2451767

Hotellet har 29 rum med 50 sovplatser och är beläget ca 200 meter från Kaarlikyrkan, med dubbeltorn, i riktning från "Vabaduse väljak". Snett emot hotellet låg tidigare Sveriges ambassad och konsulat. Hotellet är mycket omtyckt och man bör beställa rum minst sex veckor före ankomst.

Den svenska (S:t Mikael) församlingen i Reval och hotellet har upprättat ett avtal som innebär rabatt med 15% på priserna för de som bokar via församlingens kontor. Kontoret ligger på Rüütli 7/9 nära hotellet, och har öppet vardagar kl 10.00-14.00. Tel och fax 372-2441938. Några arvoden debiteras ej men frivilliga gåvor för kyrkans drift och renovering emottages tacksamt.

Rummen (9 ettor, 12 dubbelrum, 2 små lyx-sviter och 6 stora) kostar per dygn med rabatten avdragen 340, 510, 552 respektive 637. Alla rum har badrum med toalett, telefon och TV. Riklig frukost ingår och likaledes bastubad på morgnarna i hotellets ypperliga tre badavdelningar. Restaurang och frisör/barberare finns. Nio bevakade bilparke-

Matsalen i Hotel Mihkli.

ringsplatser 5/timme eller heldag 100. Engelska går bra.

IB:s kommentar: Bemärk att såväl hotell "Mihkli" som hotell "Lembitu" ej har tillgång till hiss. Boka alltid rum mot gården så ni slipper huvudstadens gatulärm. Medtag gärna öronproppar för säkerhets skull. Tyvärr kan jag fn ej rekommendera hotellets ettor.

Hotell Nepi

Nepi 3, EE-0013 Tallinn
Tel 372-2-558693

Ett mysigt, nybyggt familjehotell i den vackra stadsdelen Lilleküla (Blombyn) ca en kilometer bortom hotell Mihkli från centrum sett. Läget är på en liten återvändsgata med tyst omgivning. Busshållplatser finns i närheten och biljetter tillhandahålles i hotellets reception. Bussen tar 5-6 minuter till centrum. Taxi kostar ca 15. Hotellet är ett bra alternativ till övriga hotell. Enkelrummen (4 st) kostar 350/dygn. De två dubbelrummen 500, två mindre sviter 550 och en stor svit 600. Frukost ingår. Alla rum är bra och har dusch, WC, telefon och TV. Engelska går bra. IB:s kommentar: Ett ytterst prisvärt hotell med hög svensk standard till vettigt pris. Mycket omtyckt bl a av svenskar. Ca 2-3 veckor före ankomst bör man beställa rum. Obevakad, gratis bilparkering finns.

Haapsalu hotell

Posti 43, EE-3170 Haapsalu
Tel 372-47-44847. Fax 372-47-45191
Hotellet ligger mitt i Hapsal och har 35 rum. 4 enkelrum 350 - 29 dubbelrum för 450 samt 2 sviter 600 per dygn. Frukost ingår. Alla rum har TV, telefon, dusch och WC. Gratis, obevakad bilparkering. Sommar/höst bör man beställa ca 6 veckor före ankomst. Engelska går bra.

Ett av de två husen på Kiige Farm.

IB:s kommentar: I samma hus finns en nattklubb - "Africa" och hotellets nattgäster har ibland klagat över störd nattro. Hotellet är klassat med 3 stjärnor, enbart 2 hotell i Estland har en stjärna mer - "Palace" i Reval och "Rannahotell" i Pärnau.

Tammiku Hotell

Ehitajate tee 3-A, Uuemõisa, EE-3170 Haapsalu

Tel & Fax 372-47-56773

Beläget ca 1,5 km utanför Hapsals centrum. Ostört läge och med egen tennis-hall (70/tim). Dubbelrum (19 st) kostar 360 för en person och 450 för två. Trebäddsrum (5 st) kostar 600. Vintersången fås rabatt med 50/rum. Frukost ingår. Alla rum är försedda med WC, dusch, telefon och TV. Förnämlig restaurang. Obevakad, gratis bilparkering. Taxi till centrum kostar ca 15. Engelska går bra.

IB:s kommentar: Hotellet ger ett fräscht intryck men kan vara svårt att hitta för förstagsbesökare. Det är dock värt besväret!

Päeva pansionaat

Lai 7, EE-33170 Haapsalu

Tel 372-47-45244.

Tel & Fax 372-47-45484

Helt nybyggt pensionat snett emot SESKs (Samfundet för Estlandssvensk Kultur) kontor på Lahe 10. Beläget några fåtal meter från Hapsalbukten med en betagande havsutsikt från rummen. Lugnt och fridfullt. Rummen är unika - inget är det andra likt - och har egna namn "Pere tuba" (familjerummet), "Valge Daami tuba" (Vita Damens rum), "Rootsi tuba" (Sverigerummet), "Looduse tuba" (Naturens rum), "Michigani luks" (Michigans lyx)". Alla rum är rymliga men benämns 2-or. Priserna per dygn (ordning som ovan): 590, 490, 550, 520 och 790. Även två enrummare finns: "Onu Elmari tuba" (Onkel Elmars rum) för 320 samt "Mere tuba" (Havsrummet) för 280. Frukost ingår. Garage för 190/dygn eller gratis obevakad parkeringsplats. Ca 10 minuters lugn promenad till stadens centrum. Engelska går bra.

IB:s kommentar: I de ca 25 länder, som jag besökt, har jag aldrig sett ett

trevligare, vackrare pensionat eller hotell! Beställ i tid och njut! Alla måltider avnjutes företrädesvis i pensionatets stiliga restaurang med utsikt över det vida havet.

Perfekt för "smekmånadspår", som vill uppleva romantik i romantisk omgivning. Klart prisvärt!

Kiige Farm

EE-3171 Linnamäe, Läänemaa

Tel & Fax 372-47-95492.

Fax 372-47-57458

Namnet betyder "Gungans farm". Läget är 1.300 m från Linnamäe i riktning mot Rosta. Längs denna sträcka ser man en skylt med texten "Turismi farm/talu". Där svänger man in och följer skyltar markerade med en fågel till farmens två hus. Den pampiga huvudbyggnaden byggdes för åtta år sedan och det andra huset är två år gammalt. Huvudbyggnaden är inredd med bekväma, vackra möbler så att man genast får känslan av "hem". Sköna soffor och fätöljer, gungstol, vackra mattor och tapeter, stor bastu med rymligt för rum. TV i samkvämsrummet. Många utlänningar har redan hittat hit av gästboken att döma. Här finns 3 dubbelrum, gemensamt badrum och WC. Pris, inkl frukost, 170/person/dygn. Huset intill har ett rum med 4 bäddar och två dubbelrum. Torrtoa. Priset inkl frukost är 100/person. Här saknas varmt vatten. Gratis bilparkering finns. För gäster med husvagn finns 6 el-uttag.

Köket bjuder gärna på tre måltider per dag. Prisexempel: Lunch med soppa, stek och dessert 50 - kvällsmåltid med stek och dessert 40. Eget växthus för grönsaker ger färiska grönsaker året runt. Massage, hårvård, rakning kan bokas. Närmaste bra badstrand är Rosta. Ponnyridning, segling samt fiskebåtsturer. Rökugn för fisk finnes. Jakter ordnas av jaktledare med hundar. Viltet består av vildsvin, älg, rådjur, hare och mårhund (ett djur, som invandrat från Asien). Vapen kan hyras.

Farmen har egen dansbana! Farmens bil kan bokas för resor till och från Reval eller andra utflykter för 3/km. Rumsbeställning ca en månad innan. Förutom estniska går det bra med engelska och tyska.

IB:s kommentar: Ett bra alternativ för de som vistas på det f d estlandssvenska fastlandet. Farmen sköts av paret Liia och Olev Tähiste. Fru Liia berättade, att hennes morfar varestlandssvensk. Allt verkar nytt och fräscht och värdinnan sprider god service och hemtrevnad omkring sig.

Arne Tennisberg

Bergsby, EE-3174 Tuksi, Läänemaa

Tel 372-47-97290 och -45597

Två hus, varav ett nybyggt, i en vacker tallskog ca en km från Rosleps kapell på vägen mot Spithamn. Trevliga enkelrum (2 st) samt 6 dubbelrum. 4 rum har eget duschrum med WC. Liten inomhusbassäng och bastu. Pris inkl riklig frukost 150/person/dygn. Lunch serveras ej. Kvällsmat (varmrätt, dessert, kaffe) kostar 50. Hyra för cykel 10/dag. Minibuss (7 passagerare) med förare kan hyras. Mindre bil kan hyras vid behov. Närmaste badstrand 2 km.

IB:s kommentar: Lugnt och fridfullt. "Ett smultronställe" som är omtyckt inte minst av estlandssvenskar. Svenska går bra. Här gäller det att boka i god tid.

Slutkommentar:

Samtliga angivna priser är i EEK (estniska kronor). Priserna kan givetvis förändras till sommaren.

Ivar Boman

Vabaduse pst 168 EE-0009 Tallinn

Tel 009-3725-238505

Lotteri- vinster efterlyses

Vårt vinstförråd har minskat oroväckande och vi ber därför om gåvor.

Estlandssvensk och svensk hemslojd och andra handarbeten som vi brukar få är mycket välkomna. Eller varför inte överblivna julklappar. Välkommen med vad du vill.

Hör av dig till

Hebbe

Vikingagatan. Tel 08-32 48 78.

SAXAT UR LÄÄNE ELU

NYHETER FRÅN DEN GAMLA HEMBYGDEN
AV HARALD DERBLOM

2/11 Kuursaal renoverad

Utsidan av det sjabbiga och nedgångna Kuursaal vid strandpromenaden i Hapsal har nu renoverats med all sin snickarglädje till en kostnad av 1,25 Mkr. När arbetet avsynades sadades det att byggnaden nu var i ett skick som om den aldrig hade varit trasig och förfallen. Man hoppas nu finna någon seriös företagare som kan öppna restaurang där. Byggnaden ritades i slutet på 1800-talet av en balttysk arkitekt och blev färdig 1905. Den lär vara arkitektoniskt unik med all sin utsirning. Byggnadsstilen skall under tsartiden ha invandrat till Estland från S:t Petersburgområdet men har sitt ursprung i mellaneuropa.

2/11 Minnesmärke på Dagö

Ytterligare ett minnesmärke har avtäckts över Estonia-offren i form av ett kors förankrat i vågorna vid Tahkuna udde. Det skall minna om de barn som följde Estonia i djupet. Platsen har valts som Estlands närmaste punkt till olycksplatsen.

2/11 Taklagsfest i Hapsal

Renoveringen av den estlandssvenska museibyggnaden på Hamngatan 32 (Sadaman tänav) har nu fortskridit så långt att man har haft taklagsfest. Förhoppningen är att hela huset skall vara så pass färdigt nästa sommar att miniutställningar kan visas. Hela det planerade museet på Sadamagatan 31 och 32 med sidobyggnader beräknas bli färdigt först i början av nästa århundrade. Filialer kan tänkas exempelvis på Nuckö och Ormsö.

4/11 Skolbarn från Sverige

Hapsals skolor har haft besök av gymnasister från Karlshamn. Under besöket har de bott i estniska familjer och gjort guidade utflykter i länet, Pernau och Narva. Det största intrycket gjorde besöket på Ormsö där de fick träffa några kvarboende estlandssvenskar och höra den gamla estlandssvenska dialekten.

7/11 Derhamn växer

Firman AS West som förvaltar hamnen i Derhamn vill bygga ut. Man planerar en bättre hamn för fiskerfartyg, för gods och en särskild hamn för segelbåtar. Ca 20 har ytterligare mark behövs. Utökningen är planerad mot Spithamnhället. Udden mot väster med de gamla, sprängda tsarryska batterierna skall hållas fria. Man vill dock inte investera medel innan äganderätten till marken är helt klarlagd. Kommunförvaltningen hoppas att hamnanläggningen skall bli en av de större arbetsgivarna så att området slipper att kallas för länets "Sibirien".

23/11 40 vildsvin dödsdömda

Kommunalfullmäktige gav den lokala jaktklubben i uppdrag att snarast avliva 40 vildsvin. På Ormsö lever uppskattningsvis 120 vildsvin. De åstadkommer stora skador på åkrarna och även på höängar. Jakten skall i första hand förbehållas de lokala jägarna.

25/11 Svensktorgets kafé får nya ägare

Kaféet i Hapsal blev ursprungligen känt som Greitz kafé med svenska ägare. Under den senaste tiden har driften skett i regi av AS Kroon, med den lokala Westra Group som ägare (de driver även Hapsal hotell). Nu har rörelsen överläts till tyska intressen från Bremen. Under januari hålles kaféet stängt för ombyggnad bl a av köket och inredningen i kaférummet och skall enligt planerna öppnas igen i februari.

28/11 Oskyldiga civila dödades av "befriarna"

Under årtionden av sovjetvälde firades 24 september som den dag då Hapsal "befriades" av sovjetarmén 1944. Även många oskyldiga civilister fick sätta livet till denna dag. Enbart på den korta sträckan mellan Rannakülla och Uemöisa (Nyhof ca 4 km utanför Hapsal) låg 12 skjutna civila i dikeskanten sedan enheter ur den 152:dra pansarbrigaden under överste Anatoli Kovalevski passerade mot staden. Två sköts i närheten av Rannaküla. Det sägs att dessa två sluppit ut ur fångelset och var på väg mot "befriarna" för att tacka dessa. Vid Herjava träffade pansarkolonnen på två bönder som varit till Valgevälja och hämtat varsin häst som tyskarna lämnat efter sig. Den ene blev skjuten direkt från en rörlig tank, den andre kommenterades av hästen, ner på knä och sköts i denna ställning i nacken. Vid det fd Juurikavärldhuset närmare Uemöisa plattade en tank till en liten personbil. Föraren låg utanför, död. Ännu närmare staden, vid Tiigi gård, sköts 7 män i väggkanten. Tre familjer hade samlats på gården. Plötsligt uppenbarade sig en av "befriarnas" tanks och sköt med kulspruta genom timmerväggarna så att flisorna yrde. Ryska soldater stormade in på gårdsplanen, männen skildes från kvinnor och barn och fördes mot landsvägen. Även den 10-årige sonen i huset jagades med, men han släpptes senare och kom gråtande hem. Skottlossning hördes, pansargruppen drog vidare och sedan blev allt tyst. Kvinnorna fann sedan efter ett par timmar de bortförda männen i dikeskanten, skjutna. Efter mycket parlamentering och med hjälp av estniska officerare i sovjetarmén fick släktingar tillstånd att begrava sina döda. Några fick ligga kvar obegravda, enligt politrukerna som varnagel för andra "banditer". Så småningom blev dock liklukten så besvärande att kropparna höljdes nödortfött med jord. Kullarna över några oskyldigas ben kan ännu

återfinnas vid landsvägen. Vad hände när de blodtörstiga sovjetsoldaterna ur den 152:dra pansarbrigaden passerade före Rannaküla? Det kan vi bara gissa.

14/12 Återlämnande av egendom

Man börjar nu återställa mark till de forna ägarna på Ormsö i enlighet med de gamla gränserna. Merparten av ägarna bor i Sverige. Utsättningen av gränserna är dyr. Lantmätaren skall ha ca 400 estniska kr/dag. Vem som skall betala är oklart. Ägarna har lovat att de nuvarande brukarna skall få fortsätta. Förhoppningsvis mot att de betalar fastighetsskatt för den brukade delen. Man har även tillåtelse att ur skogen ta fallna och torkade träd. Växande skog får inte röras utan medgivande från ägarna. Utsättningen av gränserna kommer att ske byvis, allt enligt ordföranden i kommunfullmäktige.

30/12 Gångna årets viktigaste händelser på Ormsö och Nuckö

Bland de viktigaste händelserna på Ormsö under det gångna året räknas öppnandet av ett ålderdomshem. Fem äldre kan bo där i eget rum och ändå ha tillsyn. På Nuckö räknas bland de viktigaste händelserna att gymnasiebyggnaden kunde tas i bruk och att rikets president har avlagt en officiell visit. Man har påbörjat reparationen av kommunalhuset utväntigt med medel från statliga investeringsfonden och hoppas få medel för invändig upprustning av lokalerna. Året har varit bra, saker och ting börjar nu fungera normalt, sägs det.

BOKANMÄLAN

I kung Magnus tid

av Michael Nordberg
(361 sid), Norstedts, ca. pris 332 kr
Få kungar har blivit så illa behandlade som kung Magnus Eriksson (1316-1374). Hans olycka låg till en del att han "råkade" vara samtida med det svenska oraklet heliga Birgitta, fru Birgitta Birgersdotter. Det är hennes beskrivning och hennes ogrundade beskyllningar (bl a om kungens påstådda homosexualitet) som givit oss den bild av kung Magnus som varit gällande i svenska historieskrivning. Michael Nordberg skriver: "Det ligger verkligen en historiens ironi i att kung Magnus, som sannolikt var den dugligaste av de medeltida svenska kungarna, också är den mest förtalade och nersvärtade av samtliga svenska kungar och ansvaret härför vilar framförallt på heliga Birgitta." Enligt Nordberg kan Birgittas utfall mot kungen bottna i å ena sidan hennes samhällsbakgrund och strävanden att skydda högadelns privilegier och å andra sidan hennes sätt att se på världen som antingen ljus eller mörk, antingen god

**Nelly Wennersten
f Westerberg**

* 13 maj 1920
i Rickul
† 14 januari 1996
i Corvallis,
Oregon USA

Släkt och vänner

Vår kära bror

Andreas Brunberg

* 9.3.1927
† 24.9.1995
i Campbellford, Kanada.
Närmast sörjande

*Emil
Voldemar
Syskonbarn med fam
samt
övrig släkt och vänner*

1927 du lämnade
Stenborstrand för
att aldrig mer få
återse dess stenar
och sand

Sov i ro!

Vår kära

**Helena
von Wachenfeldt**

* 20 mars 1916 på Nuckö
† 26 maj 1995
i Nynäshamn

*Jan och Elisabet
Henrik och Anna
Syskon med familjer*

Sov i ro
Sv.ps 35:1-2

Begravningen
har ägt rum i stillhet

**Katarina Österlin
född Appelblom**

* 5 november 1905
Ormsö
† 15 november 1995
Bandhagen

I ljust minne bevarad

*Barn
Barnbarn
Släkt och vänner*

Vår kära Mor
Mormor och Farmor

Olga Collin

*6/11 1911

har idag lämnat oss,
syster, släkt och vänner
i sorg och saknad
Kungsör 27/12 1995

*Lars och Lillemor
Lillan och Börje
Claes och Gertie
Ola
Leif och Barbro
Folke
Sandra och Göran
Zenta och Bo
Stellan
Barnbarn
Barnbarnsbarn*

Tack lilla Mor för åren
som gått
Tack för all kärlek och
omsorg vi fått
Tack för all ömhet och
vänlighet stor
Tack för allt vår älskade
Mor

Min käre Make
Pappa, Svärfar
vår Morfar

Edvin Ahlberg

* 24 juli 1917
har hastigt lämnat oss.

Bromma
den 24 december 1995

*Maria
Gunvor och Roland
Kenneth Christer
Syskon med familjer
Många vänner*

Ett tack för all kärlek
Du åt oss skänkt
för oss Du strävat
på oss Du tänkt
Inom oss kommer
Du alltid att leva

Tore Kreek

*29 mars 1920
†27 december 1995

*Kusiner
Moster*

Begravningen
ägde rum i stillhet.

eller ond. Eftersom hon betraktade vissa av kungens handlingar som orättfärdiga, så måste han i konsekvensens namn också vara en *rex iniquus*, en orättfärdig kung, ovärdig att regera Sverige. För den estlandssvenska läsaren bör en bok om kung Magnus vara av stort intresse. Det är ju under hans regeringens tid som köpen av Stora Rågö och Laydes äger rum (1345-1373) och som upplevelsebrevet rörande Runö utfärdas. Ett kapitel i Nordberg bok handlar också om kung Magnus verksamhet i Finland och Baltikum. Detta kapitel är givetvis av högsta vikt, även om Michael Nordberg inte har ägnat någon tid åt att analysera Svante Jakobssons genomgång av förhållandena i Baltikum i boken *Osilia-Maritima 1227-1346* (Uppsala 1980), eller för den del heller Gunvor Kerkonens utmärkta avhandling *Västnyländsk kustbebyggelse under Medeltiden* (H:fors 1945). Synd, för båda dessa verk hade tillfört Nordbergs utredningar en hel del. Detta är den enda kritik un-

dertecknad kan rikta mot en i övrigt mycket läsvärd bok. Ingen har hittills gått så grundligt in för att skärskåda verkligheten bakom beskrivningen av Magnus Eriksson som docenten och universitetslektorn vid Stockholms universitet, Michael Nordberg. Mest känd för den historiskt intresserade bokläsaren har Nordberg tidigare varit för boken *Den dynamiska medeltiden*, där han givit en helt ny bild av denna epok som kallats "den mörka". Nordbergs nya bok är en viktig bok för den som vill förstå bakgrunden till estlandssvenskarnas historia.

Hetsigt gnägga svenskarnas hästar
av Ulf Pauli (144 sid),
Ordfront, capris 180 kr.

I ett mycket lättläst och lättöverskådligt verk skildrar Ulf Pauli de baltiska provinserna under svensk överhöghet åren 1561-1710. Boken delas in i två avdelningar; den första handlar om hur Estland och större delen av Livland blev

svenska provinser och hur de förvaltades dess år. Den andra delen handlar om städerna Reval (Tallinn), Pernau (Pärnu), Narva och Riga under denna period och inte minst om de svenskminnen som fortfarande återstår i dessa nämnda städer. Boken är nu just lättläst och lättöverskådlig, men i sig inte särskilt grundlig, eller för den delen nyskapande. Folkminnen/-sagor och historiska fakta, baserade på olika forskares publicerade handlingar, blandas ganska friskt här. I en relativt omfattande litteraturförteckning tas sedan också flera verk som behandlar estlandssvenskarnas historia upp, men i själva boken nämns estlandssvenskarna knappt med ett ord. Frågan uppstår då, vilken funktion den estlandssvenska litteraturen egentligen har haft för denna boks tillkomst? Allmäninformativt fyller nog boken ändå i sin uppgift, framförallt för dem som inte har så stor kunskap sedan tidigare om Baltikums svenska historia.

Jörgen Hedman

DÖDA

Oskar Vesterman, född den 16 maj 1911 i Rickul, avled den 11 april 1995 i Stockholm.

Olga Åkerblad, född den 5 juni 1899 i Rickul, avled den 14 juni 1995 i Stockholm.

Gottfrid Greisman, född den 28 december 1921 på Nuckö, avled den 18 november 1995 i Nacka.

Katarina Beckman, född den 13 september 1910 på Ormsö, avled den 14 december 1995 i Stockholm.

Alfred Joel Murman, född den 13 juli 1927 på Ormsö, avled den 19 december 1995 i Stockholm.

Helene Blomberg, född Pelmas den 18 september 1913 i Rickul, avled den 27 december 1995 i Upplands-Väsby.

Hans Sjöman, född den 30 december 1906 på Ormsö, avled den 30 december 1995 i Stockholm.

Hilda Dagmar Städ, född Ahlström den 22 april 1927 på Ormsö, avled den 4 januari 1996 i Stockholm.

Alide Andersson-Nurgberg, född Ber- man den 27 maj 1917 i Korkis, avled den 5 januari 1996 i Hova.

Katarina Friberg, född Dahl den 11 september 1912 på Ormsö, avled den 5 januari 1996 i Älvsjö.

Katarina Modin, född Fagerros den 6 augusti 1911 på Ormsö, avled den 6 januari 1996 i Stockholm.

Agneta Elmblom-Enkel, född Sjöman den 18 november 1907 på Ormsö, avled den 7 januari 1996 i Stockholm.

Alide Seffers, född den 24 november 1913 på Nuckö, avled den 12 januari 1996 i Stockholm.

Anders Lindström, född den 23 december 1914 på Ormsö, avled den 12 januari i Stockholm.

Milda Herodes, född Jürgensen den 1 december 1911 på Käru, avled den 15 januari 1996 i Bromma.

Andreas Luks, född den 24 april 1911 i Rickul, avled den 26 januari 1996 i Stockholm.

Johannes Lepp, född den 31 mars 1916 på Ormsö, avled den 30 januari 1996 i Stockholm.

Emil Beckman, född den 6 december 1924 på Ormsö, avled den 31 januari 1996 i Bandhagen.

Johannes Lindkvist, född den 28 maj 1907 på Ormsö, avled den 1 februari 1996 i Stockholm.

Ida Granberg född Klippberg den 13 augusti 1902 i Rickul avled den 4 februari 1996 i Stockholm.

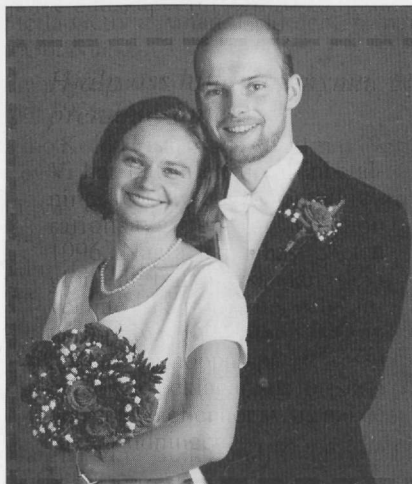
FAMILJENYTT

FÖDDA

Vår dotter Johanna Stefans och Sannas lillasyster Marie-Louise och Robert Granberg Stockholm 26 december 1995

VIGDA

Helle Lemmik och David Rosenberg gifte sig i Nacka kyrka den 13 januari 1996. Vårt gemensamma efternamn blir Rosenberg. Vi vill passa på att tacka alla ur SONG-kören som var närvarande.

BEMÄRKESEDAGAR

2:A KVARTALET 1996.

101 ÅR

Alida Maria Westerblom, född Pikner den 9 maj 1895, Ormsö

98 ÅR

Katarina Grundström, född Björkman den 26 juni 1898, Ormsö

95 ÅR

Marta Parbo, född Laving den 11 april 1901, Nuckö

Ingeborg Luks, född Stavas den 19 juni 1901, Odensholm

94 ÅR

Lars Beckman, född den 18 maj 1902, Ormsö

Johannes Puskov, född den 18 maj 1902, Nuckö

Karin Beckman, född Wikström den 27 maj 1902, Ormsö

Alfred Granberg, född den 30 maj 1902, Rickul

93 ÅR

Katarina Nee, född Nee den 22 april 1903, Ormsö

91 ÅR

Ida Uusmets, född Ahlberg den 24 april 1905, Reval

Nikolai Luks, född den 30 maj 1905, Rickul

90 ÅR

Benita Hallberg, född Perman den 2 april 1906, Reval

Voldemar Söderlund, född den 10 juni 1906, Rickul

Katarina Öman, född Holm den 10 juni 1906, Ormsö

Anna Maria Neemre, född Orgmets den 18 juni 1906, Pärisspea.

85 ÅR

Maria Murman, född Appelblom den 9 mars 1911, Ormsö och alltså bosatt på Ormsö

Färgkartor över Estlands svenskbygder

Hittills finns kartor över **Ormsö** (pris 25:-), **Dagö** (pris 40:-) samt **Nuckö socken inkl Rickul och Sutlep** (pris 50:-). Kartorna ingår i serien Estlandssvenska bosättningsområden och söker spegla den gamla svenskbygden i dagens kartbild.

Våren 1997 kommer också en karta över området mellan Neve och Packerhalvön (preliminärt pris 75:-) Kartorna säljs till förmån för Aibolands Museum i Hapsal och nettointäkterna efter avdrag för tryckkostnader går oavkortat till Stiftelsen Aibolands Museum.

Kartorna finns till försäljning på SOV:s expedition.

Katarina Linné, född Widgren den 6 april 1911, Ormsö
 Rosine Wilhk, född Vesterberg den 22 april 1911, Rickul
 Anders Tammgren, född den 24 april 1911, Ormsö
 Ludmila Ester Reisme, född Erm den 5 maj 1911, Reval
 Inez Eleonora Nurkli, född Luther den 15 maj 1911, Nargö
 Alexander Avalaine, född den 20 maj 1911, Pernau
 Elfride Magnusson, född Heldring den 4 juni 1911, Rickul
 Emil Brunberg, född den 8 juni 1911, Rickul
 Erna Elvine Simonsson, född den 12 juni 1911, Nuckö
 Julie Elisabeth Simonsson, född den 12 juni 1911, Nuckö
 Leontine Juliette Knutsson, född Theia den 13 juni 1911, Reval
 Ludmilla Vestersten, född Uraltser den 14 juni 1911, Reval
 Irene Nilsson, född Derblom den 16 juni 1911, Nuckö
 Irene Matson, född Proks den 23 juni 1911, Reval

☞ 80 ÅR ☞

Holger Westerman, född den 16 mars 1916, Rickul
 Agneta Holm, född den 9 april 1916, Ormsö
 Marta Häggblom, född Horn den 20 april 1916, Vöru
 Erika Sylvia Kuut, född Timmerman den 14 maj 1916, Porkoni
 Katarina Benholm, född Bäckman den 25 maj 1916, Ormsö
 Elina Lagman, född Vesterman den 29 maj 1916, Rickul
 Maria Eng, född Luks den 1 juni 1916, Rickul
 Amanda Vilhelmine Sedman, född Mathiesen den 13 juni 1916, Nuckö
 Gertrud Vidgren, född Hörnsten den 13 juni 1916, Ormsö
 Elfride Treiberg, född Åkerblad den 19 juni 1916, Rickul
 Selma Armilde Järve, född Ribon den 26 juni 1916, Nuckö
 Hilda Irene Brunberg, född Bedman den 30 juni 1916, Rickul
 Aurelia Benita Gronski, född Grönström den 30 juni 1916, Nuckö

☞ 75 ÅR ☞

Sven Mathias Berg, född den 7 februari, 1921, Reval
 Anders Åkerman, född den 1 april 1921, Ormsö
 Rudolf Gottfrid Zeisig, född den 10 april 1921, Nuckö

Miralda Elme, född Tönisson den 11 april 1921, Vippal
 Klara Thomson, född Vesterby den 11 april 1921, Rickul
 Ingeborg Linnea Andersen, född Pöhl den 14 april 1921, Rågöarna
 Gertrud Rosalie Gustafsson, född Hammerman den 14 april 1921, Ormsö
 Tryggve Manfred Peedu, född den 15 april 1921, Nuckö
 Anders Österlin, född den 21 april 1921, Ormsö
 Arved Soosar, född den 24 april 1921, Dorpat
 Hilde Irene Sedman, född den 13 maj 1921, Nuckö
 Ingrid Heldring, född den 21 maj 1921, Rickul
 Endla Knoche, född Oengo den 28 maj 1921, Hapsal
 Harald Söderlund, född den 31 maj 1921, Rickul
 Leida Idavain, född Gutman den 2 juni 1921, Korkis
 Oleg Holm, född den 4 juni 1921, Reval
 William Herodes, född den 7 juni 1921, Reval
 Johannes Stenholm, född den 10 juni 1921, Ormsö
 Edgar Evald Kärras, född den 11 juni 1921, Nuckö
 Axel Rönnberg, född den 13 juni 1921, Ormsö
 Arvid Leopold Luther, född den 14 juni 1921, Nargö
 Elmar Rant, född den 20 juni 1921, Nuckö

☞ 70 ÅR ☞

Helga Winnanson, född Schönberg den 26 december 1925, Rickul
 Hilma Edita Kopparberg, född den 1 april 1926, Rickul
 Greta Linnea Avelind, född Bertholm den 13 april 1926, Rågöarna
 Aline Leontine Tjärnebrant, född Luks den 16 april 1926, Rickul
 Erling Bo Schönberg, född den 17 april 1926, Rickul
 Valter Falk, född den 19 april 1926, Runö

Elin Strömkvist, född Lindros den 23 april 1926, Ormsö
 Gunnar Osvald Fält, född den 1 maj 1926, Ormsö
 Lembit Hugo Mittal, född den 1 maj 1926, Rickul
 Gilia Vedinia Greta Ingeborg Andersson, född Lindva den 3 maj 1926, Ormsö
 Alida Elfrida Svensson, född Vesterberg den 5 maj 1926, Ormsö
 Herman Brunevall, född den 8 maj 1926, Nuckö
 Gunnar Juuse, född den 12 maj 1926, Reval
 Maria Svensson, född Ahlström den 14 maj 1926, Ormsö
 Therese Maria Nilsson, född Ekman den 19 maj 1926, Rickul
 Elna Gunhild Hedenskog, född Westerborn den 21 maj 1926, Rickul
 Einar Ludvig Luther, född den 26 maj 1926, Vippal
 Algot Berkman, född den 30 maj 1926, Nuckö
 Ruben Sigfrid Freiman, född den 1 juni 1926, Nuckö
 Arne Hallman, född den 1 juni 1926, Rickul
 Elvine Dyrberg, född Grundsten den 3 juni 1926, Ormsö
 Lembit Kronström, född den 6 juni 1926, Reval
 Elna Aman, född Appelblom den 14 juni 1926, Rickul
 Anita Söderholm, född Klanberg den 24 juni 1926, Nuckö

☞ 65 ÅR ☞

Ingrid Elfrida Porsegård, född Vidgren den 1 april 1931, Ormsö
 Ellen Ingeborg Schönberg, född den 6 april 1931, Rickul
 Kristina Ruth Teodora Lundin, född Österman den 10 april 1931, Runö
 Iino Neemre, född den 11 april 1931, Helsingfors
 Irene Ira Korvet, född den 12 april 1931, Reval
 Silvia Ottilia Hörnsten, född den 15 april 1931, Ormsö

Hjälp till att samla in!

SOV:s bygderåd efterlyser kulturhistoriska föremål som härstammar från svenskbygderna i Estland. Vi tar tacksamt emot sådana föremål och vill förvara dessa till kommande generationer. Hör av dig till SOV:s expedition om du har dylikt som du eventuellt vill och kan avstå. Vi tackar på förhand

Bygderådet
 Linda Stahlman

PL $\frac{B}{2591}$ 53,1

60 ÅR

Lennart Sigfrid Hamberg, född den 16 april 1931, Rickul
Nils Erik Villman, född den 19 april 1931, Reval
Signe Irene Freiman, född den 28 april 1931, Rickul
Ivar Boman, född den 30 april 1931, Reval
Alfred Ahlström, född den 1 maj 1931, Ormsö
Leander Nordsten, född den 4 maj 1931, Ormsö
Ingeborg Elvine Vesterbom, född den 9 maj 1931, Rickul
Hilda Hamberg, född den 12 maj 1931, Ormsö
Hilda Ingeborg Alvik, född den 13 maj 1931, Ormsö
Berta Brun, född den 14 maj 1931, Nuckö
Alrik Egil Sjöström, född den 14 maj 1931, Ormsö
Tomas Saar, född den 17 maj 1931, Reval-Nömme
Elmar Einar Dyrberg, född den 10 maj 1931, Rickul
Elmi Ingrid Laidna, född den 24 maj 1931, Reval
Holger Henrik Lilja, född den 27 maj 1931, Ormsö
Ingeborg Hallman, född den 28 maj 1931, Rickul
Bertil Sigfrid Brunberg, född den 29 maj 1931, Rickul
Elsa Ida Grönman, född den 29 maj 1931, Ormsö
Aina Engman, född den 31 maj 1931, Nuckö
Axel Hammerman, född den 2 juni 1931, Ormsö
Hjalmar Gunnar Förberg, född den 6 juni 1931, Ormsö
Ingrid Mittal, född Mittman den 9 juni 1931, Nuckö
Jenny Vendela Vesterman, född den 14 juni 1931, Rickul
Sven Einar Fällman, född den 16 juni 1931, Ormsö
Arnorld Hjalmar Lindgren, född den 20 juni 1931, Rågöarna
Elin Linnéa Stahl, född den 20 juni 1931, Rågöarna
Margit Adele Åkerblad, född den 24 juni 1931, Rickul
Helgi Luther, född den 26 juni 1931, Nargö
Lembit Petroff, född den 27 juni 1931, Nuckö
Hans Voltri, född den 27 juni 1931, Reval
Elsa Signe Lundmark, född Svahn den 29 juni 1931, Ormsö

Gudrun Lundbäck, född Johansson den 10 april 1936, Engby
Kaljo Kimber, född den 11 april 1936, Reval
Viivi Pähn, född den 13 april 1936, Reval
Osvald Granback, född den 14 april 1936, Rickul
Inga Gunvor Åkerblad, född den 14 april 1936, Rickul
Karin Ottilia Thomson, född den 16 april 1936, Ormsö
Allan Vesterblom, född den 19 april 1936, Nuckö
Gundel Elisabeth Stahl, född den 20 april 1936, Rickul
Erik Johannes Österman, född den 25 april 1936, Runö
Ellen Josefina Luther, född den 29 april 1936, Rågöarna
Sigrid-Ingeborg Söderholm, född den 3 maj 1936, Nuckö
Anita Ahlblom, född den 7 maj 1936, Ormsö
Ester Friman, född den 7 maj 1936, Nuckö
Lehti Mensas, född den 7 maj 1936, Nuckö
Fritiof Lindström, född den 8 maj 1936, Vippal
Ernfrid Johannes Heyman, född den 11 maj 1936, Rickul
Elvira Inga Holm, född den 11 maj 1936, Ormsö
Klara Linnea Lilja, född Melin den 15 maj 1936, Runö
John Erik Nyholm, född den 19 maj 1936, Ormsö
Lille Nunne, född den 20 maj 1936, Nuckö
Ülo Derblom, född den 21 maj 1936, Nuckö
Edgar Roland Johannes Thomson, född den 22 maj 1936, Ormsö
Stella Getivia Aman, född den 26 maj 1936, Nuckö
Sten Richard Grönman, född den 26 maj 1936, Ormsö
Aino Koidu Pisa, född den 29 maj 1936, Reval
Ingvar Ragnar Koinberg, född den 30 maj 1936, Nuckö
Edith Gunhild Heldring, född den 31 maj 1936, Rickul
Meta Elvira Majlund, född den 8 juni 1936, Runö
Märta Ulla Britt Fällman, född den 19 juni 1936, Ormsö
Margit Anita Söderlund, född den 11 juni 1936, Nuckö

Emil Ingvar Mickelin, född den 14 juni 1936, Ormsö
Elle-Liis Åhman, född den 14 juni 1936, Reval
Lennart Lundgren, född den 17 juni 1936, Nuckö
Mari Ann Saarväli, född den 20 juni 1936, Dorpat
Edgar Klaman, född den 22 juni 1936, Padise
Gunhild Ingrid Eriksson, född Tammgren den 23 juni 1936, Ormsö

50 ÅR

Siv Olivia Jurgensman, född den 11 april 1946, Stockholm/Nuckö
John Evert Sune Hamberg, född den 19 april 1946, Johanneshov/Ormsö
Hans Gunnar Klippberg, född den 1 maj 1946, Sundbyberg/Rickul
Nils Lennart Sehlberg, född den 1 maj 1946, Alnö/Nargö
Allan Harald Greisman, född den 6 maj 1946, Stockholm/Nuckö
Anders Ingvar Pihlman, född den 20 maj 1946, Borås/Ormsö
Britt Agneta Nyholm, född den 26 maj 1946, Söderhamn/Ormsö
Malle Signe Ambros, född den 29 maj 1946, Eskilstuna/Nuckö
Marianne Mattsson, född Klaman den 30 maj 1946, Årsta/Reval
Signe Ulla Fridell, född Luther den 8 juni 1946, Eskilstuna/Hapsal
Siv Ingegerd Bergström, född den 16 juni 1946, Stockholm/Ormsö
Birgitta Alice Lebbin, född den 25 juni 1946, Stockholm/Nuckö
Papp Mihkel Reeder, född den 25 juni 1946, Östrand/Hapsal

Fyller du
eller någon närstående
50 år?

SOV:s födelsedagslistor grundar sig på register över medlemmar som anlände till Sverige före 1944 eller tidigare.
Vi vill gärna fortsättningsvis gratulera våra 50-åringar men behöver hjälp med födelsedatum och härstammingsort.

Skriv till

SVENSKA ODLINGENS
VÄNNER

Vikingagatan 25, 113 42 Stockholm

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR